

**Analýza ekonomického
dopadu festivalu**

**Smetanova Litomyšl
2011**

Analýza ekonomického dopadu
festivalu
Smetanova Litomyšl 2011

Tereza Raabová a kol.
Economic impacT v.o.s.
2011

Executive summary

- Na festival Smetanova Litomyšl 2011 bylo prodáno či darováno **celkem 23 919 vstupenek**. Tyto vstupenky využilo celkem 10 246 unikátních návštěvníků, z nich každý navštívil průměrně 2,3 koncertů.
- Nejvíce návštěvníků bylo z jiných míst Pardubického kraje (33,4 %), dále z Litomyšle (32,9 %), 32,2 % přijelo z jiných krajů České republiky a 1,5 % tvořili zahraniční turisté.
- **Návštěvníci utratili 8,6 mil. Kč za vstupenky, programy a katalogy festivalu. Dalších zhruba 6,4 mil. Kč utratili v souvislosti s návštěvou festivalu za ubytování, dopravu, jídlo, další služby a nákupy. Z toho 1,1 mil. Kč utratili v ČR zahraniční návštěvníci, které sem festival přilákal, jedná se tedy o nový příjem („čisté přínosy“) pro českou ekonomiku.**
- Ekonomiku rozpochybovaly také **výdaje samotného pořadatele festivalu** (Smetanova Litomyšl, o.p.s.), které dosahovaly **zhruba 24,3 mil. Kč**.
- Celkem výdaje návštěvníků a festivalu měly dopad na **zvýšení obratu (produkce) české ekonomiky o 65,4 mil. Kč**, z toho **18,9 mil. Kč připadlo na zvýšení hrubé přidané hodnoty (resp. HDP)**.
- **Zisky dodavatelů** zboží a služeb pro festival a jeho návštěvníky se zvýšily o 3,3 mil. Kč.
- Výdaje festivalu i jeho návštěvníků dokázaly vygenerovat **28,8 stálých pracovních míst** na plný úvazek.
- Zaměstnanci festivalu a všech dodavatelských firem pro festival a jeho návštěvníky získali **9,2 mil. Kč ve formě mezd a zákonného pojištění**.
- Díky festivalu bylo státu odvedeno **1,7 mil. Kč na dani z přidané hodnoty, 2,5 mil. Kč v podobě daní z příjmů** fyzických a právnických osob a dalších **3,1 mil. Kč na sociální a zdravotní pojištění**. Celkem tedy **veřejné rozpočty získaly díky festivalu 7,3 mil. Kč**.
- Díky festivalu se **zvýšila produkce ekonomických subjektů v Litomyšli minimálně o 31,3 mil. Kč, místní HDP se zvýšilo nejméně o 6,9 mil. Kč a bylo vytvořeno min. 15,7 stálých pracovních míst v Litomyšli**.
- Zprávy o festivalu vyšly v mnoha regionálních i celostátních **médiích**. Tyto zprávy představovaly pro Litomyšl, resp. Pardubický kraj a celou Českou republiku **propagaci jakožto turistické destinace** v řádové hodnotě desítek milionů korun.
- Festival má kromě ekonomických dopadů především **společenský a sociální význam**. Vytváří v místních lidech pocit hrdosti na své město, pomáhá zviditelnit řadu kulturních památek a v neposlední řadě má také schopnost své návštěvníky vzdělávat a rozvíjet v nich kreativitu.

Obsah

Executive summary.....	2
Obsah	3
O projektu, poděkování.....	4
1 Úvod.....	6
2 O festivalu Smetanova Litomyšl 2011.....	7
3 Metodika výpočtů dopadů, základní pojmy	9
4 Profil návštěvníků	13
5 Ekonomické dopady a přínosy Smetanovy Litomyšle pro českou ekonomiku	22
5.1 Ekonomické dopady a přínosy návštěvníků festivalu.....	22
5.1.1 Dopad výdajů návštěvníků na obrat české ekonomiky a HDP.....	22
5.1.2 Dopad výdajů návštěvníků na zisky firem	23
5.1.3 Dopad výdajů návštěvníků na zaměstnanost a mzdy	24
5.1.4 Dopad výdajů návštěvníků na daňové výnosy	24
5.2 Ekonomické dopady a přínosy organizace festivalu	26
5.2.1 Dopad výdajů festivalu na obrat české ekonomiky a HDP	28
5.2.2 Dopad výdajů návštěvníků na zisky firem	28
5.2.3 Dopad výdajů festivalu na zaměstnanost a mzdy	29
5.2.4 Dopad výdajů festivalu na daňové výnosy	29
5.3 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na českou ekonomiku	31
6 Ekonomické dopady a přínosy pro Pardubický kraj.....	33
6.1 Dopady výdajů návštěvníků na ekonomiku Pardubického kraje	33
6.2 Dopady výdajů festivalu na ekonomiku Pardubického kraje	34
6.3 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Pardubického kraje	35
7 Ekonomické dopady a přínosy pro Litomyšl	37
7.1 Dopady výdajů návštěvníků na ekonomiku Litomyšle	37
7.2 Dopady výdajů festivalu na ekonomiku Litomyšle	38
7.3 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Litomyšle.....	39
8 Sociální a další neekonomické přínosy festivalu.....	41
9 Závěr.....	43
Prameny	44
Přílohy	46

Seznam tabulek

Tab. 1	Místo bydliště návštěvníků, kteří navštívili festival Smetanova Litomyšl 2011.....	13
Tab. 2	Struktura a výše výdajů místních návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011.....	16
Tab. 3	Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z Pardubického kraje.....	17
Tab. 4	Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z jiných krajů ČR.....	18
Tab. 5	Struktura a výše výdajů zahraničních návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011.....	19
Tab. 6	Výše výdajů jednotlivých segmentů návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl.....	20
Tab. 7	Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení produkce české ekonomiky.....	23
Tab. 8	Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení hrubé přidané hodnoty (resp. HDP) v ČR.....	23
Tab. 9	Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení zisků právnických osob a podnikatelů.....	23
Tab. 10	Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení zaměstnanosti (tvorbu pracovních míst) v ČR.....	24
Tab. 11	Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení mzdových příjmů v ČR.....	24
Tab. 12	Podíl DPH a spotřebních daní na celkových výdajích návštěvníků.....	25
Tab. 13	Dopady výdajů návštěvníků na odvody daní a pojištění do veřejných (kvalifikovaný odhad).....	26
Tab. 14	Stručný rozpočet Smetanovy Litomyšle 2010 – výdaje.....	27
Tab. 15	Stručný rozpočet Smetanovy Litomyšle 2010 – příjmy.....	27
Tab. 16	Dopad výdajů festivalu na zvýšení české produkce.....	28
Tab. 17	Dopad výdajů festivalu na zvýšení českého HDP.....	28
Tab. 18	Dopad výdajů festivalu na tvorbu pracovních míst v ČR.....	29
Tab. 19	Dopad výdajů festivalu na zvýšení mzdových příjmů v ČR.....	29
Tab. 20	Podíl daní a odvodů do veřejných rozpočtů na celkových výdajích festivalu.....	30
Tab. 21	Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků (celková produkce české ekonomiky v Kč, HDP, zisky podnikatelů a firem, zaměstnanost a mzdy zaměstnanců).....	32
Tab. 22	Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na odvody do veřejných rozpočtů (DPH a spotřební daň, daně z příjmů a odvody na soc. a zdrav. pojištění a celkové odvody státu).....	32
Tab. 23	Odhad přímých dopadů výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle na ekonomiku Pardubického kraje.....	34
Tab. 24	Odhad dopadů výdajů festivalu na ekonomiku Pardubického kraje.....	34
Tab. 25	Odhad celkových dopadů festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Pardubického kraje.....	35
Tab. 26	Odhad čistých přínosů festivalu a jeho návštěvníků pro ekonomiku Pardubického kraje.....	36
Tab. 27	Odhad přímých dopadů výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle na ekonomiku Litomyšle.....	38
Tab. 28	Odhad dopadů výdajů festivalu na ekonomiku Litomyšle.....	38
Tab. 29	Odhad celkových dopadů festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Litomyšle.....	39
Tab. 30	Odhad čistých přínosů festivalu a jeho návštěvníků pro ekonomiku Litomyšle.....	40

Seznam obrázků a grafů

Obr. 1	Přímý a nepřímý (multiplikační) ekonomický efekt výdajů návštěvníků festivalu.....	11
Graf 1	Místo bydliště návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl 2011.....	14
Graf 2	Počet koncertů, které respondenti navštívili v rámci Smetanovy Litomyšle 2011.....	14
Graf 3	Věkové kategorie účastníků Smetanovy Litomyšle 2011.....	15
Graf 4	Míra motivace (důležitosti festivalu Smetanova Litomyšl) při rozhodování nemístních návštěvníků navštívit Litomyšl.....	16
Graf 5	Struktura a výše výdajů místních návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011.....	17
Graf 6	Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z Pardubického kraje.....	18
Graf 7	Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z jiných krajů ČR.....	19
Graf 8	Struktura a výše výdajů zahraničních návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011.....	20
Graf 9	Výše výdajů jednotlivých segmentů návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl 2011.....	21
Graf 10	Podíl DPH na celkových výdajích návštěvníků podle místa bydliště návštěvníků.....	25
Graf 11	Podíl daní a odvodů do veřejných rozpočtů na celkových výdajích festivalu.....	31

O projektu, poděkování

Na projektu Analýza ekonomického dopadu festivalu Smetanova Litomyšl 2011 se podílela řada lidí - ze strany zhotovitele (Economic impactT), zadavatele (Smetanova Litomyšl, o.p.s., Asociace hudebních festivalů ČR) i mnoho externích konzultantů. Všem patří velký dík za skvěle odvedenou práci.

Economic impactT v.o.s.

Vedoucí projektu, autorka metodiky a studie	Tereza Raabová
Hlavní koordinátor a vedoucí produkce	Lucie Bartoňová
Koordinátoři dotazníkového šetření	Zdenka Bartoňová Turková Jan Otčenášek
Online dotazníky, databáze, technický výpočet dopadů a další programátorské práce	Vladimír Pilný Jan Raab
Statistický rozbor dotazníků, rešerše	Jan Siebert Petr Merta
Grafika, formátování, asistence	Alice Bittnerová Anna Stránská

Smetanova Litomyšl, o.p.s.

Ředitel festivalu Smetanova Litomyšl	Jan Pikna
Propagace a PR	Barbora Krejčí
Produkce	Václav Motyčka

Tazatelé, brigádníci

Tereza Novotná, Michaela Pastrníková, Pavlína Pokorná, Vendulka Hýblová, Tereza Štochová, Tereza Paulíčková

1 Úvod

Mezinárodní hudební festival Smetanova Litomyšl je po Pražském jaru druhým nejstarším hudebním festivalem v České republice. Díky svému věhlasu láká příznivce hudby nejen z Pardubického kraje, ale i z celé České republiky a ze zahraničí. Díky výdajům návštěvníků i pořadatelské organizace samotné má festival velmi významné ekonomické dopady a čisté přínosy pro město Litomyšl i pro celou českou ekonomiku.

Tato studie si klade za cíl odhadnout ekonomické dopady festivalu a jeho návštěvníků na českou ekonomiku, příp. ekonomiku města Litomyšl. K dosažení tohoto cíle jsou využita data z dotazníkového šetření zacíleného na návštěvníky festivalu a data z interní evidence a účetnictví Smetanovy Litomyšle, o.p.s. Sběr dat od účastníků festivalu probíhal na každém koncertu prostřednictvím vyškolených tazatelů. Dohromady bylo vyplněno 920 dotazníků vypovídajících o 1 866 lidech, což je množství dobře reprezentující celou populaci návštěvníků. Respondenti byli rozděleni do čtyř segmentů (návštěvníci z Litomyšle, odjinud z Pardubického kraje, z jiných krajů ČR a ze zahraničí) a při zachování vysoké míry statistické spolehlivosti mohla být provedena analýza dopadů jednotlivých segmentů respondentů.

Data jsou podrobena meziodvětvové (input-output) analýze založené na statistikách národních účtů Českého statistického úřadu a tabulkách dodávek a užití, ve kterých jsou zaznamenány toky zboží a služeb mezi jednotlivými odvětvími české ekonomiky. Tato metoda je mezi odborníky považována za nejpřesnější a nejnáročnější metodu zjištění ekonomických dopadů investičních projektů, vládních pobídek apod. Umožňuje zjistit, jaký bude mít zvýšená poptávka po určitých produktech celkový dopad na zvýšení produkce, hrubé přidané hodnoty (HDP), zaměstnanosti, mzdových příjmů či zisků firem v celé ekonomice. Výhodou této metody je zejména to, že díky ní lze zjistit přímé i nepřímé dopady způsobené ekonomickou aktivitou celého řetězce subdodavatelů všech produktů a služeb potřebných k zajištění akce a služeb pro diváky, tzn. i multiplikačních efektů. Meziodvětvová analýza byla doplněna o řadu dalších metod pro kvantifikaci ekonomických dopadů na další ukazatele výkonnosti české ekonomiky, včetně daňových výnosů.

2 O festivalu Smetanova Litomyšl 2011

Mezinárodní operní festival Smetanova Litomyšl patří k největším pravidelným festivalům klasické hudby v České republice a po Pražském jaru je druhým nejstarším hudebním festivalem u nás. Každoročně festival navštíví 20 – 25 tisíc diváků. Festival je pořádán již od roku 1949 a to ve východočeském městě Litomyšl, rodišti slavného skladatele a zakladatele české národní hudby Bedřicha Smetany. Hlavní programovou náplní festivalu jsou operní inscenace a koncertní provádění oper, ale také galakonzerty, oratoria, kantáty a písňové večery, tedy formy, v nichž dominuje vokální umění. Prostor však dostává i hudba symfonická, instrumentální či komorní, ale i balet a chrámové a promenádní koncerty. Centrem dění festivalu je každoročně nádherný areál Státního zámku Litomyšl, který byl v roce 1999 zapsán na seznam kulturního světového dědictví UNESCO. Hlavní koncerty jsou pořádány zejména na II. nádvoří zámku s unikátním výsuvným zařízením, které je ideálním místem k pořádání koncertů díky svojí dokonalé akustice. Dále jsou koncerty situovány do audienčního sálu zámku, do unikátního divadélka a kaple, do litomyšlských chrámů, do Smetanova domu a pravidelně taktéž na vybraná místa Pardubického kraje. K nezapomenutelné atmosféře festivalu přispívá nejen zajímavá hudební dramaturgie festivalu a možnost shlédnout geniální světové i české umělce, ale i genius loci města Litomyšl.

Festival Smetanova Litomyšl spolupracuje s mnoha tuzemskými médii, například Český rozhlas odvysílal z letošního ročníku čtyři pořady a Česká televize vysílala po čtyři soboty pořad *Smetanova Litomyšl den po dni*, v němž režisér Martin Kubala nabídl ukázky z pořadů festivalu a rozhovory s účinkujícími, organizátory i návštěvníky.

Letošní 53. ročník festivalu Smetanova Litomyšl, který proběhl v termínu od 10. června do 4. července 2011, se konal pod záštitou prezidenta Václava Klause, ministra kultury Jiřího Bessera a hejtmána Pardubického kraje Radko Martíňka. Diváci během něj mohli shlédnout na 30 hudebních pořadů. Festival spolupořádali Smetanova Litomyšl, o.p.s., Město Litomyšl a Pardubický kraj ve spolupráci s Národním památkovým ústavem Praha, Státním zámkem Litomyšl a Bohemian Heritage Fund.

Program festivalu byl jako každý rok velmi nabitý a dramaturgicky zajímavý. Letošní ročník Smetanovy Litomyše nesl podtitul MUNDUS VOCALIS, tedy „vokální svět“, kterým se festival v bohaté a pestré nabídce ještě významněji než obvykle hlásil k lidskému hlasu jakožto prostředku uměleckého vyjadřování. Operní žánr zastupovala Janáčkova Její pastorkyňa a ve festivalových premiérách Pucciniho Turandot a Donizettiho Nápoj lásky. Především z operních árií pak byly sestaveny pěvecké recitály, v řadě Hvězdy operního nebe vystoupila slavná korejská koloraturní sopranistka Sumi Jo a ke třicetiletí své umělecké kariéry připravila zvláštní koncert Dagmar Pecková. Festival připomněl i 170. výročí narození Antonína Dvořáka (mj. Stabat mater, Moravské dvojzpěvy, Novosvětská symfonie), dále 40. výročí úmrtí Igora Stravinského (Svatba, Pták Ohnivák, Svěcení jara). V dlouhodobém cyklu tvorby Petra Ebena byla uvedena Symphonia Gregoriana. Jedním ze zásadních projektů se stalo provedení Šostakovičovy 13. symfonie Babí Jar při příležitosti 70. výročí nacistického masakru Židů ve stejnojmenné roklí. Premiérově byla uvedena vlastní festivalová produkce tanečně-hudebního projektu, v němž taneční soubor Hradišťan v choreografii Ladislavy Košíkové ztvárnil Stravinského Svatbu a Orffovy scénické hry Catulli Carmina. Zvláštní pozornost

zasloužilo i uvedení Shafferova dramatu Amadeus za účasti orchestru, dále koncertní premiéra Jiráskova cyklu Mondí Paralleli, stejně jako hostování vynikající mládežnické filharmonie z Bostonu. V odlehčenějším duchu se nesl koncert sestavený ze španělské a latinsko-americké hudby, stejně jako úpravy rockových hitů pro symfonický orchestr. Zejména dětem a mládeži byly určeny Miniopery autorské dvojice Uhlíř/Svěrák v podání Dětské opery Praha a koncert Kühnova dětského sboru.

Bohatou programovou nabídku doplnil i projekt nazvaný Smetanova výtvarná Litomyšl. Tato akce, která byla původně pouze doprovodnou akcí festivalu, si vydobyla takové renomé, že se stala samostatným kulturním počinem obohacujícím českou výtvarnou scénu. Výstavy jsou pořádány jak v galerijních prostorách Litomyšle, tak v místech, které běžně nejsou jako galerie využívány. Díky tomuto faktu se návštěvníci festivalu mohou seznámit s mnoha zajímavými a úchvatnými zákoutími města Litomyšl. Výstavy výtvarného umění byly spjaty s hudebním festivalem již od roku 1949, ale cíleně byla akce pod současným názvem začleněna až v roce 2005. Během letošního ročníku bylo uspořádáno 16 samostatných výstav s opravdu zvučnými jmény autorů, jako Bohuslav Reynek, Zdeněk Sýkora, Federico Díaz, Andy Warhol, Milan Grygar, Jiří Hejna, Jiří Kolář, Julius Mařák, Adolf Kosárek, František Kupka, Jan Zrzavý, Josef Šíma, Antonín Slavíček nebo Otto Gutfreund. Smetanova výtvarná Litomyšl je pořádána pořadatelskou organizací hudebního festivalu ve spolupráci s Východočeskou galerií Pardubice, Městskou galerií Litomyšl, Městskou galerií Vysoké Mýto a Galerií Zdeněk Sklenář.

3 Metodika výpočtů dopadů, základní pojmy

Samotné analýze předcházely velmi rozsáhlý a detailní sběr dat od návštěvníků festivalu i od pořadatelské organizace samotné.

Pro analýzu ekonomických dopadů byla zvolena především meziodvětvová (input-output) analýza, doplněná o řadu dalších metod pro kvantifikaci ekonomických dopadů na různé ukazatele výkonnosti české ekonomiky. Souhrnná metodika je představena v samostatné příloze na konci tohoto dokumentu. Na tomto místě vysvětlíme několik základních pojmů a termínů, které jsou v dalších kapitolách často uváděny.

Sběr dat

Sběr dat od návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl probíhal na každém koncertu festivalu, a to prostřednictvím předem vyškolených tazatelů.

Tazatelé měli k dispozici dotazníky ve dvou verzích:

1. verze R pro diváky žijící v Litomyšli nebo zde pracující (pokud minimálně 2x týdně dojíždějí do tohoto města) a
2. verze N pro návštěvníky, kteří nežijí v Litomyšli a ani sem nedojíždějí alespoň 2x týdně. Tato verze dotazníku byla česko-anglicky a obsahovala kromě otázek na výdaje spojené s návštěvou festivalu také např. otázky na míru vlivu festivalu navštívit město, na délku pobytu či na hlavní destinaci výletu.¹

V naprosté většině případů byli návštěvníci ochotní odpovídat na otázky přímo tazatelům v rámci rozhovoru. Díky tomu nedocházelo při sběru dat k nepochopení či mylnému vyplnění dotazníku ze strany respondentů. Odměnou pro respondenty byla možnost účastnit se slosování o hodnotné ceny od partnerů festivalu, nicméně v naprosté většině byli respondenti ochotni odpovídat i bez jakékoliv odměny.

Dohromady bylo vysbíráno 920 dotazníků, což s mírou spolehlivosti 95 % dobře reprezentuje celou populaci návštěvníků festivalu. Dotazníky byly vyplňovány za domácnosti, jelikož většinou na koncerty chodí páry nebo celé rodiny a jejich výdaje na dopravu či večeři v restauraci jsou společné. Průměrný počet členů domácností (tzn. osob na jeden dotazník) byl 2,03 osob. Dohromady tedy údaje celého výzkumu vypovídají o 1 866 lidech. Poměrně velké množství respondentů umožnilo rozdělit vzorek na více částí a při zachování vysoké míry statistické spolehlivosti analyzovat dopady jednotlivých segmentů respondentů: návštěvníků z Litomyšle, z jiných míst Pardubického kraje, z jiných krajů ČR a zahraničí.

Data za skupinu zahraničních návštěvníků jsou založena na relativně malém počtu dotazníků, je však evidentní, že právě zahraniční návštěvníci zde utratili mnoho peněz a znamenají tak ekonomický přínos pro region i celou Českou republiku. Proto uvádíme i dopady této skupiny návštěvníků zvlášť, přestože jsou založeny na malém počtu dotazníků.

¹ Ukázka obou verzí dotazníků je v samostatné příloze.

Dále bylo při zpracování studie využito dat a informací z účetnictví a vnitřní evidence samotné pořádající organizace festivalu.

Meziodvětvová (input-output) analýza

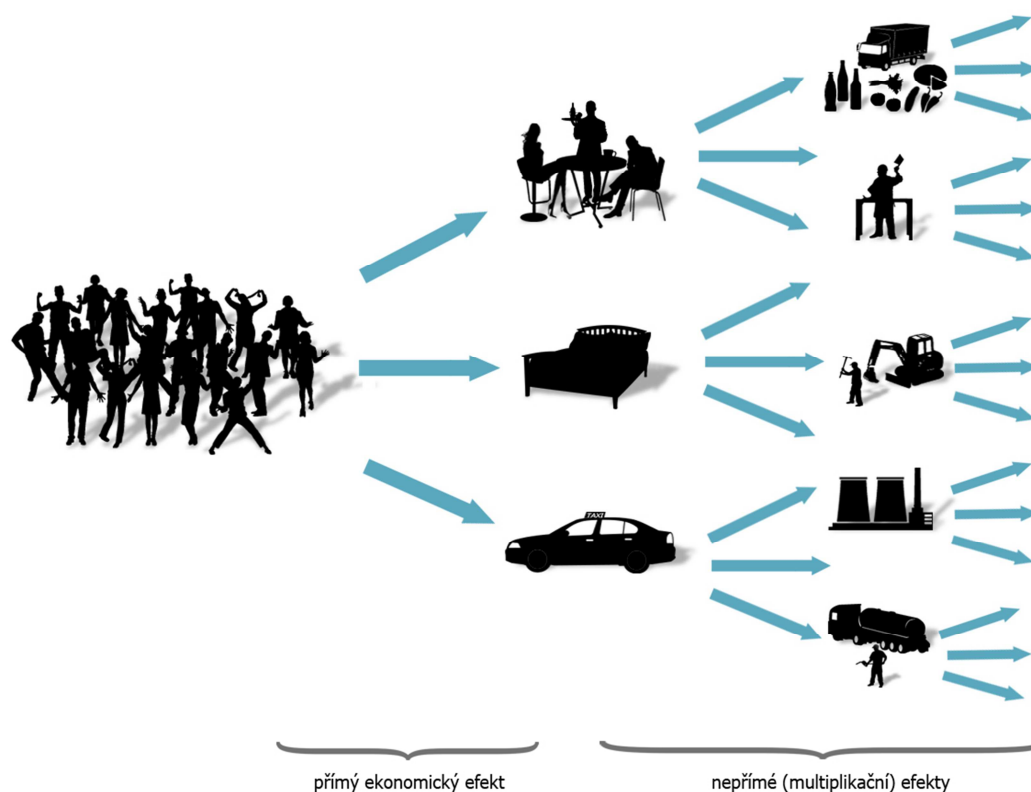
K výpočtu většiny níže uvedených výsledků bylo využito meziodvětvové (input-output) analýzy, která je mezi odborníky považována za nejpřesnější a nejnáročnější metodu zjištění ekonomických dopadů investičních projektů, vládních pobídek apod. Výpočty vychází ze statistik národních účtů Českého statistického úřadu a tabulek dodávek a užití, ve kterých jsou zaznamenány toky zboží a služeb mezi jednotlivými odvětvími české ekonomiky.

Díky této metodě můžeme zjistit, jaké bude mít zvýšená poptávka po určitých produktech (např. po ubytovacích a stravovacích službách pro návštěvníky festivalu) celkový dopad na zvýšení produkce, hrubé přidané hodnoty, zaměstnanosti či mzdových příjmů v celé ekonomice. Výhodou této metody je možnost zjistit jak přímé, tak nepřímé dopady, které jsou způsobeny ekonomickou aktivitou všech dodavatelů i celého řetězce jejich subdodavatelů služeb a výrobků potřebných k zajištění zkoumané akce (tzn. zahrnuje i multiplikační efekty).

Rozlišujeme tedy:

- **Přímé dopady** – změny v ekonomice, které jsou důsledkem přímých výdajů kulturní organizace nebo jejích návštěvníků (např. hotelů, restaurací, dopravců apod.).
- **Nepřímé dopady (multiplikační efekt)** – změny v ekonomice způsobené produkcí dalších subdodavatelů, bez kterých by přímí dodavatelé nemohli fungovat (např. hotely a restaurace poptávají zboží a služby od svých subdodavatelů a ti dále od svých subdodavatelů), tzn. změny zahrnující všechna další kola produkce vyvolané zpětnými vazbami přímých dodavatelů a jejich subdodavatelů v dané ekonomice.
- **Celkové dopady** jsou součtem přímých a nepřímých dopadů (viz níže).

Obr. 1 Přímý a nepřímý (multiplikační) ekonomický efekt výdajů návštěvníků festivalu

S pomocí input-output analýzy byly vypočteny ekonomické dopady na zvýšení:

- **celkové produkce** (obratu) ekonomiky – tzn. celkové ekonomické aktivity, tento ukazatel zahrnuje některé vstupy vícenásobně (u každého článku dodavatelského řetězce, kterým vstup projde).
- **hrubé přidané hodnoty** – tj. hodnota celkové produkce po odečtení mezispotřeby všech vstupů (zboží a služeb spotřebovaných v průběhu „výroby“). Na rozdíl od ukazatele produkce nezahrnuje ukazatel HPH některé vstupy vícenásobně, nýbrž jen jednou za celý ekonomický koloběh. Hrubá přidaná hodnota se rovná hrubému přidanému produktu (HDP) očištěnému o čisté daně.
- **zisky právnických osob a podnikatelů** – tj. čistý provozní přebytek + smíšený důchod drobných podnikatelů, rozdílová položka mezi hrubou přidanou hodnotou, náhradami zaměstnancům a čistými daněmi z výroby a z dovozu.
- **zaměstnanosti** – tvorbě nových stálých pracovních míst.
- **náhrad zaměstnancům** – tzn. mzdových příjmů zaměstnanců včetně zákonného pojištění.

Vzhledem k tomu, že multiplikátory vychází z národních účtů zpracovaných za celou českou ekonomiku, není možné je použít pro výpočty dopadů festivalu na město, resp. kraj. Pro tyto lokální dopady byly proto vždy počítány jen přímé dopady (tzn. jen dopady na přímé dodavatele zboží a služeb) bez multiplikačních efektů. Výsledky jsou tedy velmi konzervativní.

Výpočet daňových výnosů

Výpočet daní vychází částečně z výpočtů meziodvětvové analýzy (zejména z dopadů na zaměstnanost, na mzdové příjmy zaměstnanců a na čistý provozní přebytek a smíšený důchod), především však ze zákonných sazeb odvodů daní, sociálního a zdravotního pojištění, stanovených aktuálními právními normami ČR (Zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmů, Zákon č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty, Zákon č. 100/1988 Sb. o sociálním zabezpečení, Zákon č. 592/1992 Sb. o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění).

Konzervativnost výsledků

Veškeré výsledky uvedené ve studii jsou poměrně konzervativní a dá se předpokládat, že skutečné dopady jsou mnohem vyšší. Zde uvádíme prvky metodiky, které zajišťují konzervativnost a případně mohly ponížít skutečné dopady:

- pro výpočet dopadů způsobených návštěvníky festivalu byl základem počet unikátních fyzických návštěvníků, nikoliv celkový počet vstupenek (tzn., bylo zohledněno, kolik vstupenek připadlo na jednoho člověka).
- pokud návštěvníci v dotazníku neuvedli žádné výdaje (neodpověděli na otázku), byly tyto otázky vyhodnoceny tak, že respondent utratil 0 Kč.
- ekonomické dopady návštěvníků byly počítány jen z těch výdajů, které přímo souvisely se zkoumaným festivalem (nebyly zahrnuty výdaje, které by diváci utratili i bez návštěvy festivalu).
- pro dopady na město a kraj byly vyčísleny jen přímé dopady, jelikož nevíme, kolik subdodavatelů má sídlo mimo daný region a kolik ne. Proto nebyly brány v potaz žádné multiplikační efekty v menším regionu, než je celá ČR.
- v případě, že bylo možné pro konkrétní výdaj využít více multiplikátorů (spadal do více odvětví), byl vždy zvolen multiplikátor nejnižší.
- vyčíslené dopady na daňové výnosy zahrnují pouze odhad části odvodů do veřejných rozpočtů, tzn. DPH, část spotřebních daní (zejm. z pohonných hmot, nikoliv z alkoholu a tabáku), daní z příjmů ze závislé činnosti fyzických osob (zaměstnanců), OSVČ a právnických osob. Kromě toho však měl festival nesporné dopady také na výběr dalších daní a poplatků, např. na silniční daň, další spotřební daně a plno dalších příspěvků do státního rozpočtu.

4 Profil návštěvníků

Pro zjištění ekonomických dopadů plynoucích z vysoké návštěvnosti festivalu byl realizován rozsáhlý dotazníkový průzkum. Vzhledem k velké ochotě respondentů bylo vysbíráno 920 řádně vyplněných dotazníků, které vypovídaly o 1 866 návštěvnících festivalu (dotazníky byly vzhledem k povaze otázek a návštěvnosti vyplňovány za celé domácnosti, přičemž většinou byla domácnost zastoupena dvěma lidmi a průměrný počet účastníků festivalu z jedné domácnosti byl 2,03). Data zjištěná v průzkumu byla dopočítána na celkovou návštěvnost Smetanovy Litomyšle 2011, která odpovídala celkem 23 919 prodaným a darovaným vstupenkám.

Součástí dotazníků byly otázky zjišťující nejen výdaje diváků, ale také například jejich původ, věk a v případě nemístních respondentů také informace o jejich cestě, při které navštívili festival. Podrobná analýza všech otázek dotazníků je uvedena v samostatné příloze na konci tohoto dokumentu. Zde uvádíme základní zjištěná data o profilu návštěvníků.

Místo bydliště návštěvníků

Z celkového počtu návštěvníků, kteří se během své návštěvy festivalu Smetanova Litomyšl 2011 účastnili průzkumu, bylo 32,9 % z Litomyšle, 33,4 % z jiných míst Pardubického kraje, 32,2 % z jiných míst ČR a 1,5 % ze zahraničí.

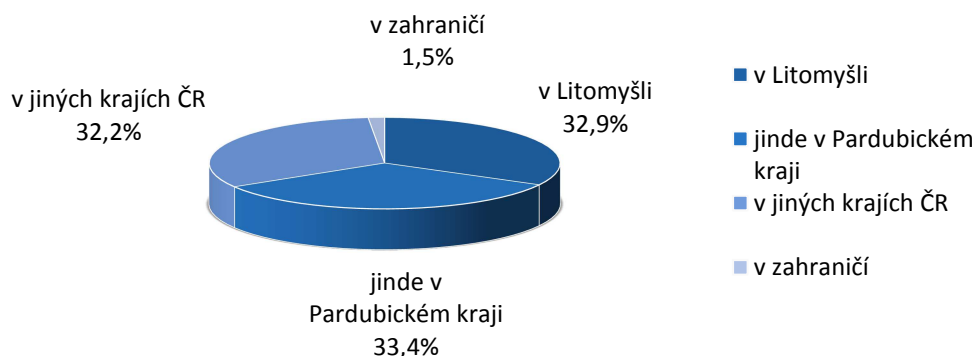
Většinu tedy tvořili návštěvníci, kteří žijí v Litomyšli či jinde v Pardubickém kraji. Podrobnější analýza ukazuje, že další nejpočetnější skupiny přijely z Prahy (9,5 %), z Královehradeckého kraje (7,8 %), z Jihomoravského kraje (4,8 %), z Vysočiny (2,8 %), z Olomouckého kraje (2,0 %), z Moravskoslezského kraje (1,9 %) a ze Středočeského kraje (1,2%). Ostatní regiony nepřesahují jedno procento. Ze zahraničí byli zaznamenáni návštěvníci z Belgie, Kanady, Španělska, Francie, Polska a ze Slovenska, ovšem jen v nevýznamném počtu.

Z hlediska čistých ekonomických přínosů (nových příjmů) pro českou ekonomiku jsou důležité finanční prostředky utracené zahraničními turisty na území ČR. Analogicky pro Litomyšl jsou zajímavé nové příjmy plynoucí od nemístních návštěvníků, které festival přilákal do Litomyšle (viz dále).

Tab. 1 Místo bydliště návštěvníků, kteří navštívili festival Smetanova Litomyšl 2011

Bydliště návštěvníků	Četnost	Procenta
v Litomyšli	3 372	32,9%
jinde v Pardubickém kraji	3 421	33,4%
v jiných krajích ČR	3 300	32,2%
v zahraničí	154	1,5%
Celkem	10 246	100%

Graf 1 Místo bydliště návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl 2011

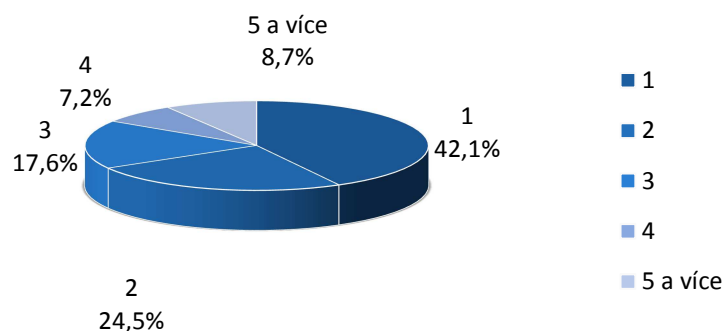

Počet navštívených koncertů

Pro další stanovení ekonomických dopadů návštěvníků je nutné zjistit unikátní počet návštěvníků, tzn. zjistit, kolik koncertů každý (resp. průměrný) divák navštívil.

Jak ukazuje Graf 2, podle průzkumu navštívilo 42 % diváků jen 1 koncert během celého festivalu, další velké skupiny navštívily 2 koncerty (24 % všech diváků) a 3 koncerty (18 % všech diváků) během festivalu. Průměrně diváci navštívili 2,3 koncertů v rámci Smetanovy Litomyšle 2011.

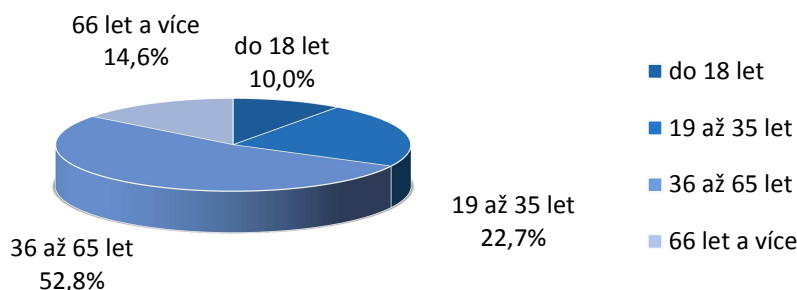
Graf 2 Počet koncertů, které respondenti navštívili v rámci Smetanovy Litomyšle 2011

Věk účastníků festivalu

Přestože cílem šetření nebylo stanovení demografické skladby návštěvníků Smetanovy Litomyšle, byla do dotazníků zahrnuta otázka na věkovou kategorii respondentů. Těsně nadpoloviční většina účastníků byla ve věku 36 až 65 let, nejméně byly zastoupeny děti a mládež do 18 let věku.

Graf 3 Věkové kategorie účastníků Smetanovy Litomyšle 2011

Délka pobytu v Litomyšli

Se stanovením ekonomického dopadu návštěvnosti festivalu také částečně souvisí počet nocí, které návštěvníci stráví díky festivalu v Litomyšli, příp. v České republice.

Čeští nemístní návštěvníci nejčastěji uváděli, že na výletě v Litomyšli nestráví žádnou noc (uvedlo to 60,6 %). Dalších 14,8 % návštěvníků uvedlo, že na výletě v Litomyšli stráví jednu noc. S vyšším počtem nocí počet odpovědí postupně klesá. Průměrně strávili návštěvníci z jiných krajů ČR během své návštěvy festivalu přibližně jednu noc (0,9) v Litomyšli.

Co se týká zahraničních návštěvníků, ti na otázku, kolik nocí plánují strávit v Litomyšli, uváděli nejčastěji, že na festivalu neplánují strávit žádnou noc (25 %), dále pak jednu (21,4 %) a pět nocí (17,9 %). Průměrně zahraniční návštěvníci plánovali strávit v Litomyšli 3,8 nocí.

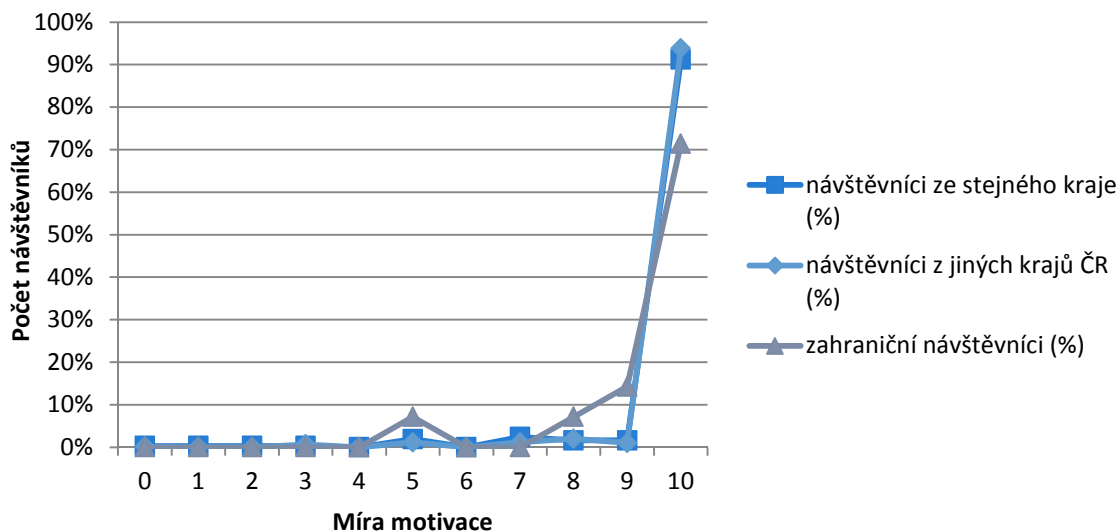
Důležitost festivalu při rozhodování navštívit Litomyšl

Někteří návštěvníci festivalu přijeli do Litomyšle z jiného důvodu a festivalový koncert byl jen určitým zpestřením jejich pobytu v Litomyšli, nebo pro ně byla Smetanova Litomyšl jen jedním z více motivů navštívit Litomyšl. U těchto návštěvníků nemůžeme plně započítat veškeré jejich výdaje do dopadů festivalu. Proto byla do dotazníku zahrnuta velmi důležitá otázka: „Jak důležitý byl festival při rozhodování navštívit Litomyšl (resp. ČR)?“, u které měli respondenti zakroužkovat míru důležitosti od 0 (festival nebyl důvodem navštívit Litomyšl) až po 10 (festival byl hlavním motivem k návštěvě Litomyšle). Podle této míry motivace byl také započten podíl uvedených výdajů respondenta jako výdaje související s festivalem.

Průměrná odpověď pro nemístní návštěvníky byla 9,8, přičemž Smetanova Litomyšl byla hlavním důvodem k návštěvě Litomyšle pro cca 93 % návštěvníků z Pardubického kraje i z jiných krajů ČR.

Jiná situace byla u cizinců, kde byla vyšší míra turistů, kteří přijeli z jiných důvodů. Průměrná míra motivace pro zahraniční návštěvníky dosahovala 9,4. Největší skupinu (71,4 %) tvořili cizinci, kteří přijeli do Litomyše jen díky festivalu (míra motivace 10).

Graf 4 Míra motivace (důležitosti festivalu Smetanova Litomyšl) při rozhodování nemístních návštěvníků navštívit Litomyšl

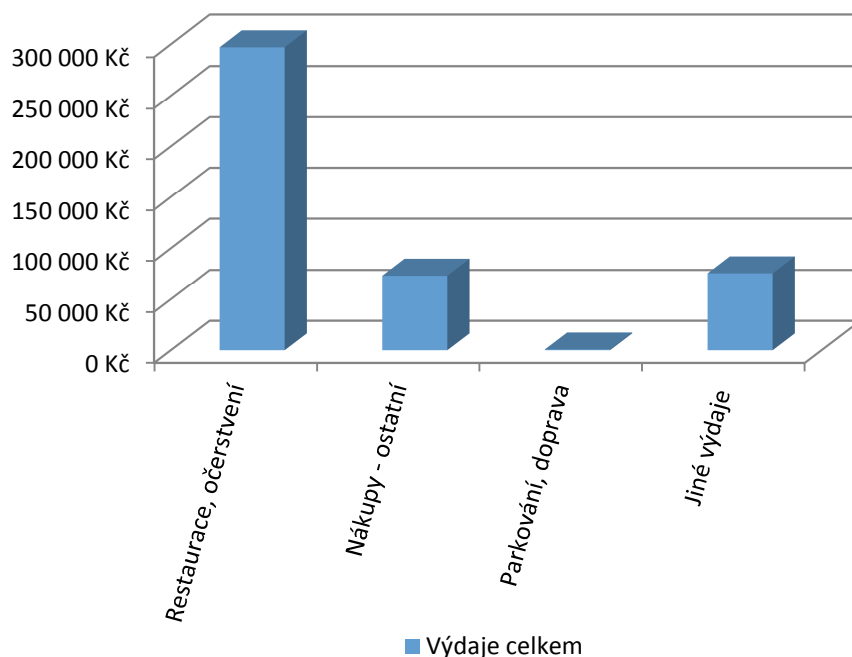
Za co návštěvníci festivalu utráceli

Místní diváci, kteří nemuseli do Litomyše cestovat, ani se zde ubytovávat, logicky nevyvalovali v souvislosti s návštěvou festivalu tolik peněz jako nemístní posluchači. Následující grafy ukazují výši a strukturu vedlejších výdajů litomyšlských, ostatních českých a zahraničních návštěvníků festivalu.

Tab. 2 Struktura a výše výdajů místních návštěvníků Smetanovy Litomyše 2011

Výdaje místních návštěvníků během návštěvy festivalu	Výdaje celkem
Jídlo, pití, restaurace, občerstvení	297 121 Kč
Nákupy - CD, suvenýry apod.	73 333 Kč
Parkování, doprava	824 Kč
Jiné výdaje	75 639 Kč
Celkem	446 916 Kč

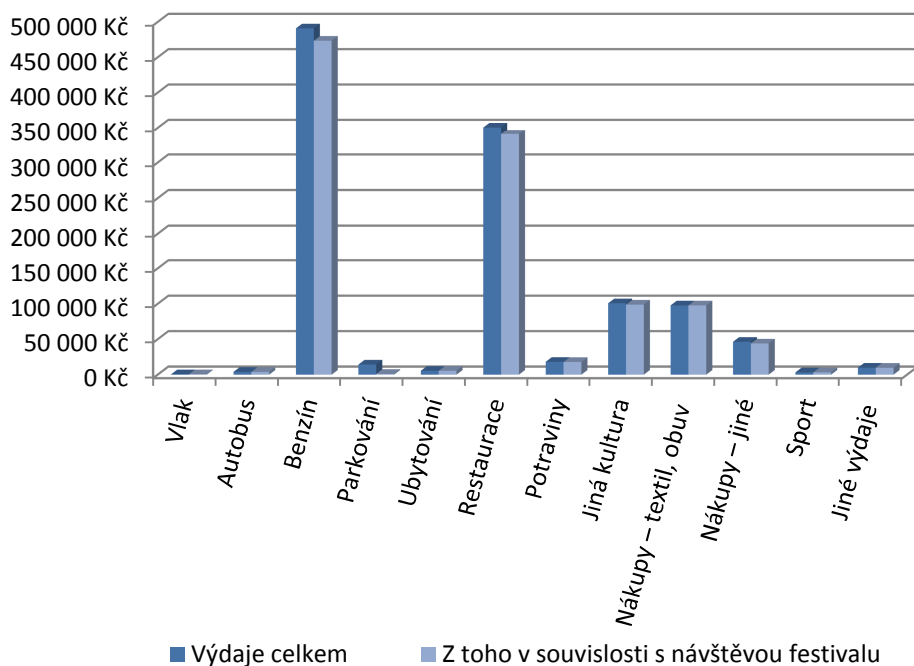
Graf 5 Struktura a výše výdajů místních návštěvníků Smetanovy Litomyše 2011

Tab. 3 Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyše 2011 z Pardubického kraje

Výdaje ostatních návštěvníků ze stejného kraje	Výdaje celkem	Z toho v souvislosti s návštěvou festivalu
Doprava na festival a po ČR		
Jízdenky – vlak	549 Kč	549 Kč
Jízdenky – autobus	3 954 Kč	3 954 Kč
Auto - nákup benzínu	490 900 Kč	473 433 Kč
Parkování	14 277 Kč	1 098 Kč
Další výdaje		
Ubytování	5 491 Kč	5 491 Kč
Jídlo a pití v restauracích a barech	350 477 Kč	340 319 Kč
Potraviný (v obchodech)	18 120 Kč	17 956 Kč
Jiná kultura	100 761 Kč	98 894 Kč
Nákupy – oděvy, textil, obuv	97 741 Kč	97 741 Kč
Nákupy – jiné	46 399 Kč	44 038 Kč
Sport	3 295 Kč	3 295 Kč
Jiné výdaje	9 884 Kč	9 774 Kč
Celkem	1 141 847 Kč	1 096 540 Kč

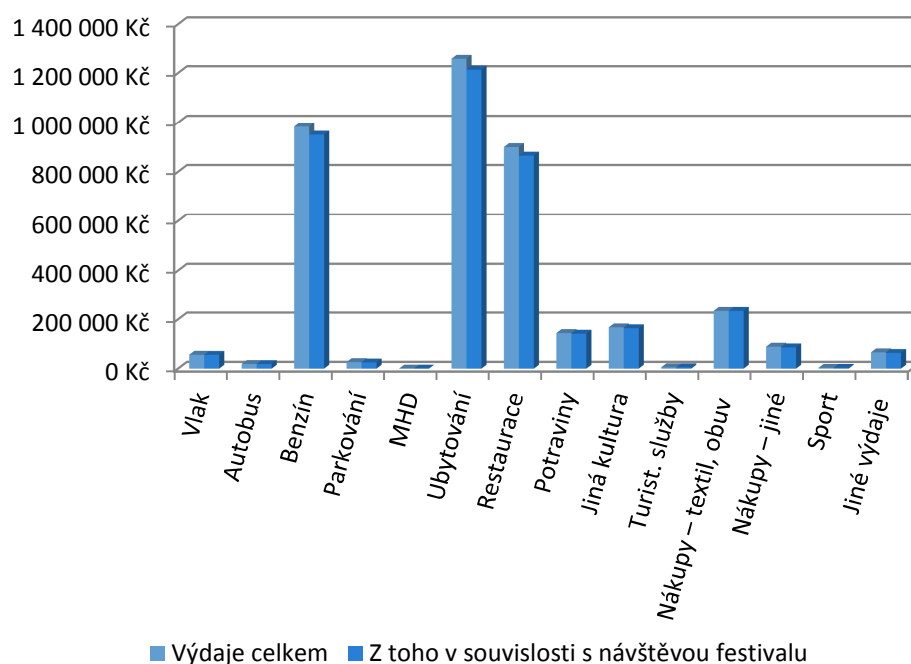
Graf 6 Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z Pardubického kraje

Tab. 4 Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z jiných krajů ČR

Výdaje českých návštěvníků z jiných krajů ČR	Výdaje celkem	Z toho v souvislosti s návštěvou festivalu
Doprava na festival a po ČR		
Jízdenky – vlak	56 442 Kč	56 031 Kč
Jízdenky – autobus	18 999 Kč	18 631 Kč
Auto - nákup benzínu	982 568 Kč	950 006 Kč
Parkování	26 632 Kč	25 149 Kč
Městská hromadná doprava	220 Kč	220 Kč
Další výdaje		
Ubytování	1 257 532 Kč	1 213 851 Kč
Jídlo a pití v restauracích a barech	899 818 Kč	865 114 Kč
Potraviny (v obchodech)	144 398 Kč	141 817 Kč
Jiná kultura	167 669 Kč	163 946 Kč
Služby CK a CA, průvodcovské služby	5 491 Kč	5 491 Kč
Nákupy – oděvy, textil, obuv	234 468 Kč	234 468 Kč
Nákupy – jiné	89 175 Kč	86 319 Kč
Sport	3 295 Kč	3 295 Kč
Jiné výdaje	66 200 Kč	63 698 Kč
Celkem	3 952 906 Kč	3 828 036 Kč

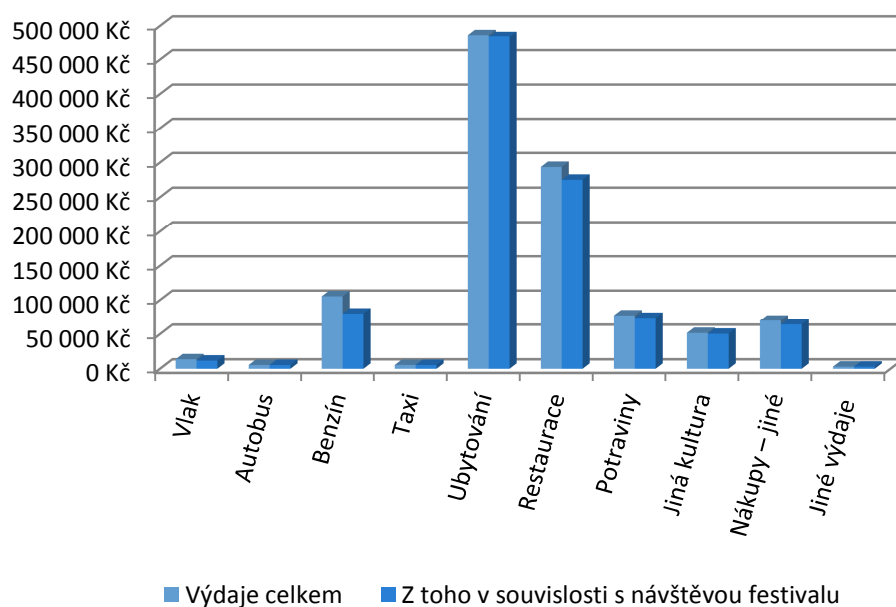
Graf 7 Struktura a výše výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011 z jiných krajů ČR

Tab. 5 Struktura a výše výdajů zahraničních návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011

Výdaje zahraničních návštěvníků během návštěvy festivalu	Celkem Kč	Z toho v souvislosti s návštěvou festivalu
Doprava na festival a po ČR		
Jízdenky – vlak	13 728 Kč	11 806 Kč
Jízdenky – autobus	5 491 Kč	5 491 Kč
Auto - nákup benzínu	105 428 Kč	80 169 Kč
Taxi	5 491 Kč	5 491 Kč
Další výdaje		
Ubytování	486 549 Kč	483 725 Kč
Jídlo a pití v restauracích a barech	293 612 Kč	275 079 Kč
Potraviny (v obchodech)	77 424 Kč	73 855 Kč
Jiná kultura	51 671 Kč	50 501 Kč
Nákupy – jiné	69 736 Kč	64 135 Kč
Jiné výdaje	3 075 Kč	3 075 Kč
Celkem	1 112 204 Kč	1 053 328 Kč

Graf 8 Struktura a výše výdajů zahraničních návštěvníků Smetanovy Litomyšle 2011

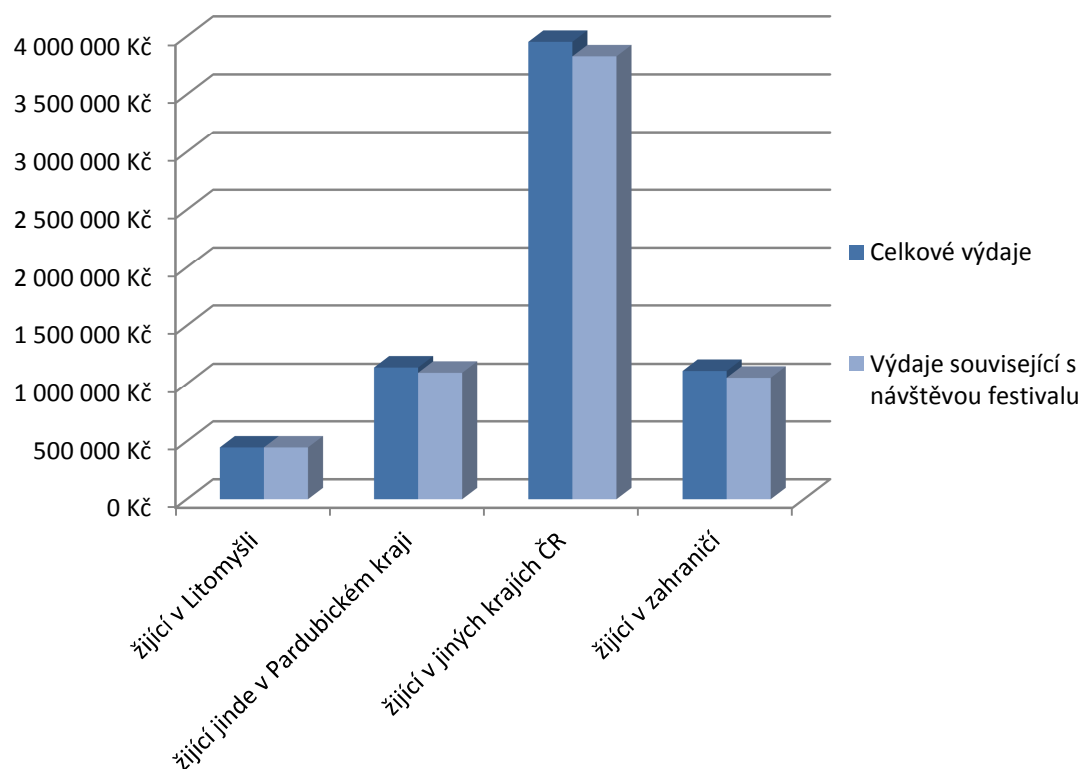

Následující tabulka a graf znázorňují výši výdajů, které každý segment návštěvníků utratil celkem během své cesty a přímo v souvislosti s návštěvou festivalu.

Tab. 6 Výše výdajů jednotlivých segmentů návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl

Segment návštěvníků	Podíl skupiny na celkové návštěvnosti	Celkové výdaje	Výdaje související s návštěvou festivalu
žijící v Litomyšli	32,9%	446 916 Kč	446 916 Kč
žijící jinde v Pardubickém kraji	33,4%	1 141 847 Kč	1 096 540 Kč
žijící v jiných krajích ČR	32,2%	3 952 906 Kč	3 828 036 Kč
žijící v zahraničí	1,5%	1 112 204 Kč	1 053 328 Kč
Celkem	100,0%	6 653 873 Kč	6 424 820 Kč

Graf 9 Výše výdajů jednotlivých segmentů návštěvníků festivalu Smetanovu Litomyšl 2011

Z grafu i z tabulky je zřejmé, že nejpočetnější skupina návštěvníků byla tvořena místními lidmi, kteří trvale žijí v Litomyšli (32,9 %) či jinde v Pardubickém kraji (33,4 %), ale výdaje na návštěvu festivalu měli relativně nízké, jelikož nemuseli platit ubytování, dopravu a jiné výdaje oproti nemístním návštěvníkům. Naopak nejméně početnou skupinu tvořili návštěvníci žijící v zahraničí (1,5 %), jejichž výdaje spojené s návštěvou festivalu jsou relativně vysoké vzhledem k početnosti této skupiny. Návštěvníci trvale žijící v jiných krajích ČR (32,2 %) byli zastoupeni o něco méně než litomyšlští a návštěvníci z Pardubického kraje, jejich celkové výdaje jsou však nejvyšší ze všech segmentů.

5 Ekonomické dopady a přínosy Smetanovy Litomyšle pro českou ekonomiku

5.1 Ekonomické dopady a přínosy návštěvníků festivalu

V této kapitole jsou představeny přímé, nepřímé a celkové dopady na českou ekonomiku, které byly vyvolány návštěvníky festivalu a jejich výdaji v restauracích, hotelech, obchodech a za další služby a zboží.

Dopady zahrnují ekonomickou aktivitu vyvolanou všemi návštěvníky festivalu (místními, českými i zahraničními).

Čisté **přínosy** zahrnují ekonomickou aktivitu vyvolanou pouze zahraničními návštěvníky festivalu, tzn. jedná se o efekty vyvolané novými příjmy, které díky festivalu plynou do ČR ze zahraničí. Přínosy tedy tvoří část celkových dopadů, které souvisí s příjezdovým cestovním ruchem a které přímo působí na zvýšení tuzemské produkce, HDP, zaměstnanosti, výběru daní apod.

5.1.1 Dopad výdajů návštěvníků na obrat české ekonomiky a HDP

Všichni návštěvníci Smetanovy Litomyšle 2011 dohromady utratili **6 653 873 Kč za vstupenky, programy a katalogy festivalu** (příjem festivalu) a v souvislosti s návštěvou festivalu dalších **6 424 820 Kč** za služby a zboží v restauracích, hotelech, obchodech apod. Tato částka představovala impuls pro další ekonomickou aktivitu místních podniků a firem (přímé dopady) i jejich dodavatelů a subdodavatelů (nepřímý efekt).

Díky těmto výdajům ve výši 6 424 820 Kč přispěli návštěvníci ke zvýšení produkce přímých dodavatelů (hotelů, restaurací, obchodů ap.) o 4 745 161 Kč a jejich subdodavatelů o dalších 4 083 248 Kč. **Výdaje návštěvníků festivalu tedy způsobily zvýšení obratu (produkce) v české ekonomice celkem o 8 828 409 Kč.**

Z toho 2 893 907 Kč připadlo na celkové zvýšení hrubé přidané hodnoty, resp. HDP české ekonomiky. Zbýlých 5 934 502 Kč podniky vynaložily na své náklady (mezispotřebu vstupů), tzn. poslali dál do ekonomiky subdodavatelům².

² Ukazatel zvýšení produkce započítává mezispotřebu vstupů. tzn. pokud jeden podnik nakoupí určité zboží a dále ho přeprodá, zvýšil se obrat (produkce) všem článkům řetězce, které toto zboží nakoupily a prodaly. Oproti tomu multiplikátor hrubé přidané hodnoty započítává všechny vstupy pouze jednou a nedopouští se tak nadhodnocení dopadu jako multiplikátor produkce.

Pokud bychom sledovali dopad způsobený pouze výdaji zahraničních turistů (tzn. čistý přínos pro českou ekonomiku), ti přispěli ke zvýšení české produkce o 821 893 Kč přímo a dalších 752 736 Kč nepřímo. Celkový **čistý přínos zahraničních návštěvníků Smetanovy Litomyšle ke zvýšení české produkce byl tedy 1 574 629 Kč**. Z toho připadlo **487 882 Kč na zvýšení českého HDP**. Jelikož tyto dopady byly způsobeny zahraničními turisty pouze díky festivalu, můžeme s jistotou konstatovat, že **bez Smetanovy Litomyšle by tyto pozitivní dopady na českou ekonomiku vůbec nevznikly**.

Tab. 7 Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení produkce české ekonomiky

	Přímý dopad na produkci (Kč)	Nepřímý dopad na produkci (Kč)	Celkový dopad na produkci (Kč)
Dopady všech návštěvníků	4 745 161 Kč	4 083 248 Kč	8 828 409 Kč
Z toho dopady zahraničních turistů (čisté přínosy)	821 893 Kč	752 736 Kč	1 574 629 Kč

Tab. 8 Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení hrubé přidané hodnoty (resp. HDP) v ČR

	Přímý dopad na HDP (Kč)	Nepřímý dopad na HDP (Kč)	Celkový dopad na HDP (Kč)
Dopady všech návštěvníků	1 580 400 Kč	1 313 507 Kč	2 893 907 Kč
Z toho dopady zahraničních turistů (čisté přínosy)	239 123 Kč	248 759 Kč	487 882 Kč

5.1.2 Dopad výdajů návštěvníků na zisky firem

Zvýšená hrubá přidaná hodnota podniků a dalších ekonomických subjektů byla rozdělena na náhrady zaměstnancům (mzdy a zákonné pojištění), na spotřebu fixního kapitálu, na daně a zbytek tvořil čistý provozní přebytek (zisk).

Zisk právnických osob a podnikatelů, kterým přímo i zprostředkovaně (nepřímo) plynuly útraty návštěvníků v souvislosti s festivalem, se tímto **zvýšil celkem o 791 878 Kč**. Zahraničním návštěvníkům festivalu mohou vděčit podniky za zvýšení svých zisků ve výši **135 097 Kč** (viz Tab. 9).

Tab. 9 Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení zisků právnických osob a podnikatelů

	Přímý dopad na zisk firem	Nepřímý dopad na zisk firem	Celkový dopad na zisk firem
Dopady všech návštěvníků	332 591 Kč	459 288 Kč	791 878 Kč
Z toho dopady zahraničních turistů (čisté přínosy)	48 053 Kč	87 044 Kč	135 097 Kč

5.1.3 Dopad výdajů návštěvníků na zaměstnanost a mzdy

Uznatelné výdaje návštěvníků festivalu přispěly nejen k větší produkci a zvýšení HDP České republiky, ale také k tvorbě či zachování 4,6 pracovních míst v hotelech, restauracích, obchodech apod. (přímý efekt) a dalších 2,1 míst u jejich subdodavatelů (nepřímý efekt). Dohromady tedy **výdaje návštěvníků „zaměstnaly“ u dodavatelů 6,7 stálých pracovníků na plný úvazek, ať už zaměstnanců nebo živnostníků (podnikatelů).**

Z toho 1,2 pracovních míst pomohli vygenerovat zahraniční návštěvníci festivalu, resp. jejich výdaje. Jelikož tito turisté by Českou republiku jinak nenavštívili, můžeme říct, že **bez návštěvníků festivalu by v ČR bylo zaměstnáno o 1,2 pracovníků méně.**

(Kromě toho samotná organizace festivalu zaměstnala řadu dalších lidí jak přímo, tak nepřímo u svých dodavatelů a subdodavatelů prostřednictvím nákupu zboží a služeb pro festival - viz dále.)

Zaměstnancům, kteří byli zaměstnáni díky výdajům návštěvníků na pracovní poměr v hotelech, restauracích apod. (tedy ne živnostníkům), byly **vyplaceny mzdy a zákonné pojištění ve výši 1 427 845 Kč** (náhrady zaměstnancům). Z toho **247 953 Kč bylo vyplaceno díky výdajům zahraničních turistů**, kteří přijeli do ČR pouze kvůli festivalu.

Tab. 10 Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení zaměstnanosti (tvorbu pracovních míst) v ČR

	Přímý dopad na zaměstnanost	Nepřímý dopad na zaměstnanost	Celkový dopad na zaměstnanost
Dopady všech návštěvníků	4,6	2,1	6,7
Z toho dopady zahraničních turistů (čisté přínosy)	0,8	0,4	1,2

Tab. 11 Dopad návštěvníků festivalu na zvýšení mzdových příjmů v ČR

	Přímý dopad na mzdy (Kč)	Nepřímý dopad na mzdy (Kč)	Celkový dopad na mzdy (Kč)
Dopady všech návštěvníků	899 421 Kč	528 425 Kč	1 427 845 Kč
Z toho dopady zahraničních turistů (čisté přínosy)	147 731 Kč	100 222 Kč	247 953 Kč

5.1.4 Dopad výdajů návštěvníků na daňové výnosy

DPH a spotřební daně

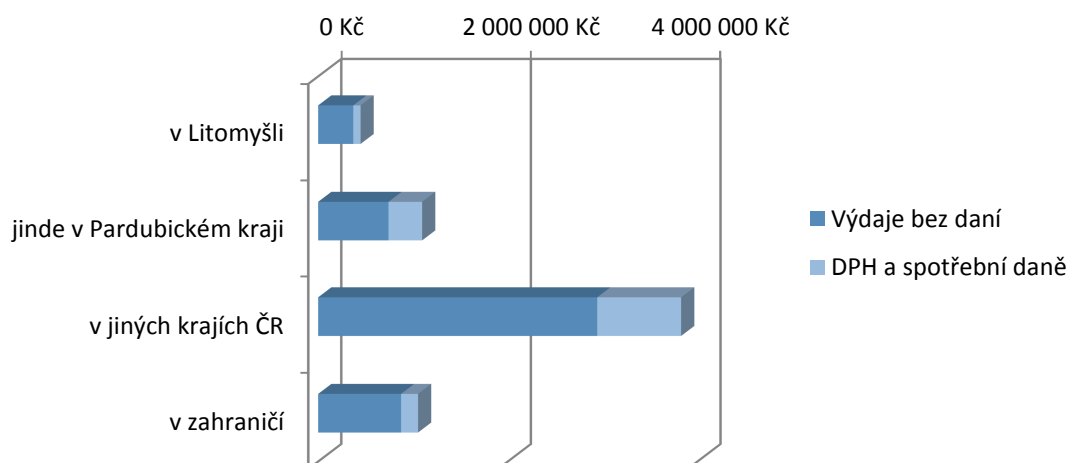
Z celkové částky 6 424 820 Kč, kterou všichni návštěvníci festivalu zaplatili za ubytovací, stravovací služby, dopravu, nákupy atd. přímo v souvislosti s návštěvou festivalu, bylo **odvedeno minimálně 1 495 461 Kč státu na dani z přidané hodnoty (DPH) a spotřebních daních.**

Následující tabulka a graf uvádí, kolik utratili za daně jednotlivé segmenty návštěvníků z Litomyšle, odjinud z Pardubického kraje, z jiných krajů ČR a ze zahraničí.

Tab. 12 Podíl DPH a spotřebních daní na celkových výdajích návštěvníků

Bydliště návštěvníků	Výdaje bez daní	DPH a spotřební daně	Celk. výdaje související s návštěvou festivalu
v Litomyšli	370 459 Kč	76 458 Kč	446 916 Kč
jinde v Pardubickém kraji	741 808 Kč	354 732 Kč	1 096 540 Kč
v jiných krajích ČR	2 943 264 Kč	884 772 Kč	3 828 036 Kč
v zahraničí	873 828 Kč	179 500 Kč	1 053 328 Kč
Celkem	4 929 359 Kč	1 495 461 Kč	6 424 820 Kč

Graf 10 Podíl DPH na celkových výdajích návštěvníků podle místa bydliště návštěvníků

Daň z příjmu

Díky výdajům návštěvníků se zvýšila zaměstnanost a mzdové příjmy pracovníků v hotelech, restauracích a dalších podnicích. Zaměstnanci, živnostníci a zaměstnavatelé - přímí i nepřímí dodavatelé služeb a produktů festivalovým návštěvníkům - odvedli do veřejných rozpočtů **sociální a zdravotní pojištění ve výši cca 560 000 Kč a daň z příjmů fyzických a právnických osob ve výši cca 360 000 Kč**. Přibližně 17 % těchto odvodů je způsobeno zahraničními návštěvníky, kteří by bez festivalu do ČR nepřijeli.

Odhad celkových odvodů do veřejných rozpočtů, které státu plynuly díky útratám návštěvníků v souvislosti s festivalem, udává tabulka Tab. 13. Hodnoty jsou počítány z celkových dopadů všech návštěvníků, tzn. včetně multiplikačních efektů jejich výdajů, které přímo souvisely s návštěvou festivalu.

Tab. 13 Dopady výdajů návštěvníků na odvody daní a pojištění do veřejných (kvalifikovaný odhad)

Odvedeno za...	SP+ZP	Daně z příjmu
zaměstnanec	120 000 Kč	210 000 Kč
OSVČ (drobní podnikatelé)	80 000 Kč	60 000 Kč
právnícké osoby	360 000 Kč	90 000 Kč
Dopady celkem	560 000 Kč	360 000 Kč

5.2 Ekonomické dopady a přínosy organizace festivalu

Podobně jako u výdajů, které utratili návštěvníci, tak i výdaje na organizaci festivalu generují ekonomické dopady na zvýšení české produkce, HDP, zaměstnanosti a mzdových příjmů, a to jak přímo (tzn. zvýšenou aktivitou přímých dodavatelů zboží a služeb pro festival), tak nepřímo – multiplikovaně (tzn. zvýšenou aktivitou dalších subdodavatelů, kteří zajišťují zboží a služby pro přímé dodavatele).

Rozpočet Smetanovy Litomyšle v roce 2010 dosahoval výše 24 299 901 Kč.³ Strukturu výdajů a příjmů stručně shrnují následující tabulky Tab. 14 a Tab. 15.

³ Pro výpočty dopadů vlastní organizace festivalu byla použita data za účtovací rok 2010, jakožto poslední rok s uzavřeným účetnictvím. Z hlediska metodiky to nevádí, jelikož rozpočet festivalu se v letech 2010 a 2011 nijak dramaticky neliší.

Tab. 14 Stručný rozpočet Smetanovy Litomyšle 2010 – výdaje

Rozpočet festivalu	Výdaje
Mzdové náklady vč. zákonného pojištění	3 800 642 Kč
Umělecký a kulturní program vč. honorářů	7 473 007 Kč
Propagace, reklama, tisk	5 135 011 Kč
Materiál, nákupy zboží	787 638 Kč
Energie (elektrina, plyn, voda)	82 215 Kč
Spoje (telefon, fax, pošta, internet, kurýr)	242 031 Kč
Opravy, údržba, ostraha a další služby	177 296 Kč
Cestovné, ubytovací a stravovací zařízení	1 384 059 Kč
Právní, účetní, překlad. a další odb. služby	2 285 976 Kč
Pronájmy nemovitostí a zařízení	1 634 592 Kč
Finanční služby, pojištění	150 337 Kč
Poplatky - členství, autorská práva	246 439 Kč
Odpisy dlouhodobého majetku	48 667 Kč
Srážková daň ze zahr. Plateb	58 790 Kč
Krácení DPH dle § 20	268 231 Kč
Daň z příjmů	524 970 Kč
Celkem	24 299 901 Kč

Zdroj: Smetanova Litomyšl, o.p.s.

Tab. 15 Stručný rozpočet Smetanovy Litomyšle 2010 – příjmy

Rozpočet festivalu	Příjmy
Granty a dotace od českých subjektů:	
Ministerstvo kultury	3 000 000 Kč
Město Litomyšl	1 319 236 Kč
Pardubický kraj	1 500 000 Kč
Město Svitavy	100 000 Kč
Kulturní centrum Česká Třebová	200 000 Kč
Příjmy od podniků	
z Litomyšle	350 000 Kč
mimo město konání festivalu, ale ve stejném kraji	3 260 000 Kč
z jiného kraje ČR	5 555 790 Kč
Další příjmy:	
příjmy z prodeje vstupenek, katalogů a programů	8 649 351 Kč
dary fyzických osob (soukromí dárce, právnické os.)	2 507 000 Kč
tržby z prodeje správních služeb	3 000 Kč
úroky z bankovních účtů	11 619 Kč
tržby z prodeje materiálu zboží, jiné ostatní výnosy	47 507 Kč
Celkem	26 503 504 Kč

Zdroj: Smetanova Litomyšl, o.p.s.

5.2.1 Dopad výdajů festivalu na obrat české ekonomiky a HDP

Organizátoři festivalu zaplatili tuzemským dodavatelům a umělcům dohromady 19 050 290 Kč, o tuto hodnotu museli přímí dodavatelé festivalu zvýšit svoji produkci. Další výdaje plynuly ve formě honorářů zahraničním umělcům do jiných zemí, dále na mzdy, DPH, daň z příjmu či místní poplatky.

Ke zvýšení své produkce potřebovali dodavatelé nakoupit zboží a služby od svých dodavatelů a ti od dalších subdodavatelů a tak dále. Všechna tato návazná kola dodavatelského řetězce vyžadovala zvýšení produkce o dalších 13 177 905 Kč. Výdaje festivalu dodavatelům za zboží a služby tak způsobily celkové zvýšení produkce v české ekonomice o 32 228 195 Kč. Z toho 11 176 888 Kč připadlo na zvýšení hrubé přidané hodnoty, resp. českého HDP.

Pokud k tomu připočteme celkovou produkci festivalu, potom se díky výdajům festivalu zvýšila produkce české ekonomiky celkem o 56 528 096 Kč a hrubá přidaná hodnota (HDP) o 16 020 835 Kč.

Tab. 16 Dopad výdajů festivalu na zvýšení české produkce

	Přímý dopad na produkci (Kč)	Nepřímý dopad na produkci (Kč)	Celkový dopad na produkci (Kč)
Dopady dodavatelů festivalu	19 050 290 Kč	13 177 905 Kč	32 228 195 Kč
Dopady festivalu samotného	24 299 901 Kč	x	24 299 901 Kč
Dopady celkových výdajů festivalu	43 350 191 Kč	13 177 905 Kč	56 528 096 Kč

Tab. 17 Dopad výdajů festivalu na zvýšení českého HDP

	Přímý dopad na HDP (Kč)	Nepřímý dopad na HDP (Kč)	Celkový dopad na HDP (Kč)
Dopady dodavatelů festivalu	4 598 244 Kč	6 578 644 Kč	11 176 888 Kč
Dopady festivalu samotného	4 843 947 Kč	x	4 843 947 Kč
Dopady celkových výdajů festivalu	9 442 191 Kč	6 578 644 Kč	16 020 835 Kč

5.2.2 Dopad výdajů návštěvníků na zisky firem

Zvýšená hrubá přidaná hodnota dodavatelů festivalu byla rozdělena na náhrady zaměstnancům (mzdy a zákonné pojištění), na spotřebu fixního kapitálu, na daně a zbytek tvořil čistý provozní přebytek (zisk).

Zisk právnických osob a podnikatelů, kterým přímo i zprostředkovaně (nepřímo) plynuly finance z rozpočtu festivalu, se tímto **zvýšil celkem o 2 530 971 Kč.**

5.2.3 Dopad výdajů festivalu na zaměstnanost a mzdy

Organizátor festivalu Smetanova Litomyšl, o.p.s. zaměstnává 6 osob na plný a 2 osoby na částečný úvazek. Dále zaměstnal brigádníky na 128 dohod o provedení práce a 6 dohod o pracovní činnosti. Všichni tito brigádníci odpracovali dohromady 7 533,5 hodin. V přepočtu na plně celoroční úvazky vytváří tedy festival celkem 11 pracovních míst.

Výdaje Smetanovy Litomyšle na zboží a služby pomáhají zaměstnat dalších 4,9 pracovníků na plný úvazek u přímých dodavatelů festivalu. Tito dodavatelé následně vytvoří dalších 6,2 pracovních míst u svých dodavatelů a subdodavatelů.

Dohromady má festival zásluhy na **vytvoření více než 22 pracovních míst pro zaměstnance i podnikatele.**

Tab. 18 Dopad výdajů festivalu na tvorbu pracovních míst v ČR

	Přímý dopad na zaměstnanost	Nepřímý dopad na zaměstnanost	Celkový dopad na zaměstnanost
Dopady dodavatelů festivalu	4,9	6,2	11,1
Dopady festivalu samotného	11,0	x	11,0
Dopady celkových výdajů festivalu	15,9	6,2	22,1

Na náhrady zaměstnancům (mzdové výdaje včetně zákonného pojištění) plynulo ze samotného rozpočtu festivalu 3 800 642 Kč. Díky zakázkám pro Smetanovu Litomyšl vyplatili přímí dodavatelé festivalu svým zaměstnancům dalších 1 479 964 Kč a jejich návazní dodavatelé svým zaměstnancům 2 495 066 Kč. **Celkem se díky rozpočtu festivalu zvýšily mzdové příjmy zaměstnanců v ČR o 7 775 672 Kč.** (Nejsou zde zahrnuty příjmy podnikatelů a živnostníků.)

Tab. 19 Dopad výdajů festivalu na zvýšení mzdových příjmů v ČR

	Přímý dopad na mzdy (Kč)	Nepřímý dopad na mzdy (Kč)	Celkový dopad na mzdy (Kč)
Dopady dodavatelů festivalu	1 479 964 Kč	2 495 066 Kč	3 975 030 Kč
Dopady festivalu samotného	3 800 642 Kč	x	3 800 642 Kč
Dopady celkových výdajů festivalu	5 280 606 Kč	2 495 066 Kč	7 775 672 Kč

5.2.4 Dopad výdajů festivalu na daňové výnosy

Smetanova Litomyšl, o.p.s. je částečným plátcem daně z přidané hodnoty: příjmy z hlavní činnosti jsou osvobozeny od DPH (tržby z prodeje vstupenek) a u výdajů nelze uplatnit DPH.

U příjmů z vedlejší činnosti (poskytování reklamních služeb) společnost odvádí plnou výši DPH v zákonné sazbě a u výdajů uplatňuje plný odpočet DPH. Ve správní činnosti odvádí z příjmů plnou výši DPH, ale u výdajů uplatňuje pouze zkrácené DPH. Koeficient v roce 2010 byl 61%.

Festival zaplatil dodavatelům celkem 1 154 570 Kč na DPH, z toho 963 256 Kč bylo vráceno státem. Daň z přidané hodnoty, kterou festival odvedl do státní pokladny z příjmů z reklamní činnosti, stát vrátil zpět odběratelům - plátcům DPH. Dohromady tedy festival zvýšil státu příjmy z DPH o 191 314 Kč.

Dále Smetanova Litomyšl, o.p.s. odvedla daň z příjmu právnických osob ve výši 524 970 Kč.

Jak už bylo zmíněno, organizátor festivalu (Smetanova Litomyšl, o.p.s.) zaměstnává 6 osob na plný, 2 osoby na částečný úvazek a dále zaměstnává několik brigádníků. V přepočtu na plné celoroční úvazky vytváří festival celkem 11 pracovních míst. Za všechny tyto pracovníky organizace odvedla 819 155 Kč na zákonném sociálním a zdravotním pojištění, dalších cca 265 021 Kč odvedli na pojistném pracovníci ze svých platů. Kromě toho byly jejich mzdy a odměny poníženy o daň z příjmu fyzických osob ve výši cca 538 312 Kč.⁴

Dále festival odvedl do státní pokladny srážkovou daň z příjmů za zahraniční umělce ve výši 58 790 Kč (bez nároku na odpočet).

Dohromady tedy **festival a jeho zaměstnanci odvedli státu 2 397 562 Kč na daních a ostatních platbách do veřejných rozpočtů.**

Z výdajů, které festival vynaložil na umělecký program, na nákup zboží a služeb, odvedli přímí i nepřímí dodavatelé festivalu do veřejných rozpočtů dalších zhruba 2 520 225 Kč na daních a zákonném pojištění zaměstnanců.

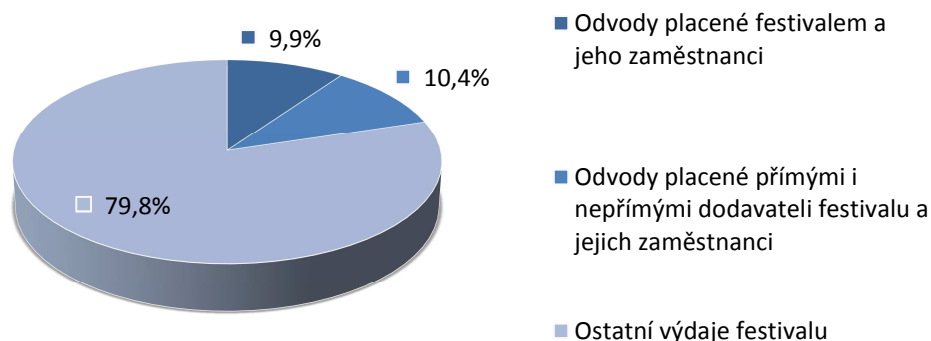
Strukturu výdajů festivalu a podíl odvodů do veřejných rozpočtů ukazuje následující Tab. 20 a Graf 11. Vidíme, že **z celkových výdajů festivalu tvoří platby do veřejných rozpočtů dohromady více než 20 %.**

Tab. 20 Podíl daní a odvodů do veřejných rozpočtů na celkových výdajích festivalu

Daně a ostatní platby do veřejných rozpočtů	Výdaje festivalu
Odvody placené festivalem a jeho zaměstnanci	2 397 562 Kč
Odvody placené přímými i nepřímými dodavateli festivalu a jejich zaměstnanci	2 520 225 Kč
Ostatní výdaje festivalu	19 382 114 Kč
Celkové výdaje festivalu	24 299 901 Kč

⁴ Jedná se o kvalifikovaný odhad, který vychází z výpočtů odvodů na sociální a zdravotní pojištění a daní z příjmů fyzických osob dle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Graf 11 Podíl daní a odvodů do veřejných rozpočtů na celkových výdajích festivalu

5.3 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na českou ekonomiku

Festival Smetanova Litomyšl 2011 navštívilo celkem **10 246 unikátních návštěvníků**, jejichž výdaje způsobily zvýšení obratu (produkce) v české ekonomice celkem o 8 828 409 Kč, což společně s dopady výdajů festivalu tvořilo celých 65 356 505 Kč. Z toho **18 914 742 Kč připadlo na celkové zvýšení hrubé přidané hodnoty**, resp. HDP české ekonomiky.

Výdaje návštěvníků a festivalu přispěly nejen ke zvýšení produkce v české ekonomice a ke zvýšení HDP, ale také k tvorbě či zachování **28,8 pracovních míst**, a to jak u dodavatelů, subdodavatelů, tak i v rámci organizace festivalu samotného. Organizátor festivalu Smetanova Litomyšl, o.p.s. zaměstnává několik osob, jejichž úvazky tvoří v přepočtu na plné celoroční úvazky celkem 11 pracovních míst. Zaměstnancům, kteří byli zaměstnání díky celkovým dopadům festivalu (tj. dopadům výdajů návštěvníků i dopadům festivalu), byly **vyplaceny mzdy ve výši 9 203 517 Kč**.

Hrubá přidaná hodnota podniků a dalších ekonomických subjektů byla rozdělena na náhrady zaměstnancům (mzdy a zákonné pojištění), na spotřebu kapitálu, na daně a zbytek tvořil čistý provozní přebytek (zisk). Dopad na zisk právnických osob a podnikatelů plynoucí přímo i nepřímo z útraty návštěvníků festivalu a z výdajů festivalu samotného činil 3 322 849 Kč.

Z celkové částky, kterou zaplatili návštěvníci i festival samotný, bylo odvedeno minimálně 1 686 775 Kč státu na dani z přidané hodnoty (DPH) a spotřebních daních. Dále do veřejných rozpočtů plynulo cca 3 107 137 Kč na sociálním a zdravotním pojištění a 2 539 336 Kč na dani z příjmů fyzických a právnických osob (včetně srážkové daně za zahraniční umělce). Dohromady tedy **získaly veřejné rozpočty díky festivalu přibližně 7 333 248 Kč**.

Celkové dopady návštěvníků festivalu, ale i dopady spojené s organizací festivalu jsou shrnuty v tabulkách Tab. 21 a Tab. 22.

Tab. 21 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků (celková produkce české ekonomiky v Kč, HDP, zisky podnikatelů a firem, zaměstnanost a mzdy zaměstnanců)

	Dopady na produkci	Dopady na HDP	Dopady na zisky firem a podnikatelů	Dopady na zaměstnanost	Dopady na mzdy zaměstnanců
Dopady výdajů návštěvníků	8 828 409 Kč	2 893 907 Kč	791 878 Kč	6,7	1 427 845 Kč
Dopady výdajů festivalu	56 528 096 Kč	16 020 835 Kč	2 530 971 Kč	22,1	7 775 672 Kč
Celkem	65 356 505 Kč	18 914 742 Kč	3 322 849 Kč	28,8	9 203 517 Kč

Tab. 22 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na odvody do veřejných rozpočtů (DPH a spotřební daň, daně z příjmů a odvody na soc. a zdrav. pojištění a celkové odvody státu)

	Dopady na DPH a spotřební daně	Dopady na výběr daní z příjmu fyz. i práv. osob	Dopady na odvody soc. a zdrav. pojištění	Celkem do veřejných rozpočtů
Dopady výdajů návštěvníků	1 495 461 Kč	360 000 Kč	560 000 Kč	2 415 461 Kč
Dopady výdajů festivalu	191 314 Kč	2 179 336 Kč	2 547 137 Kč	4 917 787 Kč
Celkem	1 686 775 Kč	2 539 336 Kč	3 107 137 Kč	7 333 248 Kč

6 Ekonomické dopady a přínosy pro Pardubický kraj

Festival Smetanova Litomyšl má velký význam jak pro Českou republiku, tak i pro Pardubický kraj. Tato kapitola uvádí odhady přímých ekonomických dopadů výdajů festivalu a jeho návštěvníků na kraj. Jelikož multiplikátory pro výpočet nepřímých dopadů vychází z národních účtů ČSÚ a lze je použít jen pro výpočty dopadů na celou českou ekonomiku, jsou v této kapitole uvedeny pouze dopady přímých dodavatelů.

Kapitola je opět rozdělena na dopady výdajů návštěvníků festivalu a dopady výdajů festivalu samotného. Pro zjednodušení v této kapitole předpokládáme, že část přímých dodavatelů zboží a služeb pro festival a návštěvníky je z Pardubického kraje a všichni nepřímí (návazní) dodavatelé a subdodavatelé sídlí mimo Pardubický kraj, tzn., nezahrnujeme je do výpočtů dopadu na město.

6.1 Dopady výdajů návštěvníků na ekonomiku Pardubického kraje

Díky festivalu přijelo v roce 2011 do Pardubického kraje cca 3 300 návštěvníků z jiných krajů ČR a dalších 154 návštěvníků ze zahraničí. Řada z nich přicestovala jen kvůli festivalu a zůstala zde více dní. Dohromady **všichni návštěvníci festivalu utratili v Pardubickém kraji na vedlejší výdaje** (mimo vstupenek a programů festivalu) **cca 3 856 914 Kč bez DPH**, z toho **nemístní návštěvníci cca 2 793 915 Kč bez DPH** za ubytování, stravování, nákupy, místní dopravu apod. jen díky festivalu. O stejnou sumu se zvýšil obrat (produkce) místních podniků a ekonomických subjektů v Pardubickém kraji.

Dopad na produkci podniků je jen mírně nižší než přímý dopad na produkci celé české ekonomiky, což je dáno tím, že naprostou většinu výdajů, které utratili návštěvníci v ČR jen díky festivalu, utratili právě v Pardubickém kraji. Naopak přímé čisté přínosy festivalu pro Pardubický kraj jsou vyšší než přímé přínosy pro ČR, jelikož do přínosů pro Pardubický kraj zahrnujeme kromě útrat zahraničních návštěvníků navíc také výdaje návštěvníků z jiných krajů ČR, které rovněž představují příliv kapitálu do kraje. Podobně se liší i dopady na ostatní ukazatele ekonomiky ČR a Pardubického kraje.

Z vyšších tržeb firem došlo ke zvýšení hrubé přidané hodnoty (resp. HDP) o 1 279 674 Kč, zbylá část plynula na pokrytí nákladů (mezispotřebu vstupů). Hotely, restaurace a další podniky musely kvůli poptávce ze strany návštěvníků festivalu zaměstnat několik nových pracovníků, což v přepočtu na plné celoroční úvazky znamenalo **vytvoření 3,8 pracovních míst**. Zaměstnanci dostali **na mzdách a dalších platbách od zaměstnavatelů 708 611 Kč**, z toho 508 562 Kč díky útratám nemístních návštěvníků, kteří by bez festivalu do Pardubického kraje nepřijeli. Hotely,

restaurace, obchody a další podniky, kde návštěvníci festivalu utratili své peníze, zvýšily zisk o zhruba 308 188 Kč.

Tab. 23 Odhad přímých dopadů výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle na ekonomiku Pardubického kraje

	Odhad dopadu na produkci v kraji	Odhad dopadu na HDP kraje	Odhad dopadu na zaměstnanost v kraji	Odhad dopadu na mzdové příjmy v kraji	Odhad dopadu na zisk firem v kraji
Dopady všech návštěvníků	3 856 914 Kč	1 279 674 Kč	3,8	708 611 Kč	308 188 Kč
Z toho dopady nemístních návštěvníků (čisté přínosy)	2 793 915 Kč	874 169 Kč	2,7	508 562 Kč	193 891 Kč

6.2 Dopady výdajů festivalu na ekonomiku Pardubického kraje

Z výdajů pořádací organizace plynula také velká část místním dodavatelům. Z celkových výdajů bylo zaplacené místním dodavatelům z Pardubického kraje 5 930 606 Kč bez DPH. Minimálně o tuto sumu se zvýšila produkce místních dodavatelů festivalu. Společně s obratem Smetanovy Litomyšle, o.p.s. dosáhla produkce místních subjektů 30 230 507 Kč a jejich hrubá přidaná hodnota 6 275 441 Kč. V krajských podnicích bylo díky tomu vytvořeno 12,7 pracovních míst na plný celoroční úvazek a mzdové příjmy zaměstnanců se zvýšily o 4 291 141 Kč. Zisky krajských firem a podnikatelů, které přímo dodávaly festivalu své služby a zboží, se zvýšily přibližně o 257 176 Kč. Přehled dopadů festivalových výdajů uvádí tabulka Tab. 24.

Tab. 24 Odhad dopadů výdajů festivalu na ekonomiku Pardubického kraje

	Odhad dopadu na produkci v kraji	Odhad dopadu na HDP kraje	Odhad dopadu na zaměstnanost v kraji	Odhad dopadu na mzdové příjmy v kraji	Odhad dopadu na zisk firem v kraji
Dopady přímých dodavatelů festivalu	5 930 606 Kč	1 431 494 Kč	1,7	490 499 Kč	257 176 Kč
Dopady festivalu samotného	24 299 901 Kč	4 843 947 Kč	11,0	3 800 642 Kč	x
Dopady festivalu a jeho dodavatelů	30 230 507 Kč	6 275 441 Kč	12,7	4 291 141 Kč	257 176 Kč

6.3 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Pardubického kraje

Pro Pardubický kraj je festival velmi důležitý především ze společenského hlediska. Ten Smetanovu Litomyšl pravidelně podporuje, proto je na místě se ptát i na určitou návratnost této investice.

Festival do Pardubického kraje přilákal několik tisíc návštěvníků z různých koutů České republiky i celého světa. Díky jejich výdajům za hotelové, stravovací a další služby i nákupy v Pardubickém kraji, a také díky výdajům samotného festivalu, které plynuly místním podnikům, se zvýšila **produkce místních firem o 34 087 421 Kč, místní HDP se zvýšilo o 7 555 115 Kč a bylo vytvořeno 16,5 pracovních míst.** Zaměstnancům byly vyplaceny **mzdy a další odměny ve výši 4 999 751 Kč a zisky místních firem stouply o minimálně o 565 364 Kč.** V těchto výsledcích nejsou zahrnuty nepřímé (multiplikační) dopady návazných dodavatelů ekonomického řetězce, neboť nevíme, kteří dodavatelé sídlí v Pardubickém kraji a kteří ne.

Tab. 25 Odhad celkových dopadů festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Pardubického kraje

	Odhad dopadu na produkci v kraji	Odhad dopadu na HDP kraje	Odhad dopadu na zaměstnanost v kraji	Odhad dopadu na mzdové příjmy v kraji	Odhad dopadu na zisky firem v kraji
Dopady všech návštěvníků	3 856 914 Kč	1 279 674 Kč	3,8	708 611 Kč	308 188 Kč
Dopady přímých dodavatelů festivalu	5 930 606 Kč	1 431 494 Kč	1,7	490 499 Kč	257 176 Kč
Dopady festivalu samotného	24 299 901 Kč	4 843 947 Kč	11,0	3 800 642 Kč	x
Celkem	34 087 421 Kč	7 555 115 Kč	16,5	4 999 751 Kč	565 364 Kč

Velká část výdajů místních návštěvníků, stejně jako většina výdajů z rozpočtu festivalu, která byla krytá dotacemi a příspěvky místních samospráv a sponzorů, by pravděpodobně zůstala v kraji i bez pořádání festivalu Smetanova Litomyšl. Festival však přilákal také nové příjmy do Litomyšle, a to jak od nemístních návštěvníků, kteří přicestovali do kraje a utratili zde své peníze, tak od soukromých firem a veřejnoprávních institucí, které přispěly do rozpočtu festivalu částkou 8 555 790 Kč. Můžeme konstatovat, že bez festivalu Smetanova Litomyšl by byl obrat krajských firem a subjektů o 15 878 406 Kč nižší, hrubá přidaná hodnota (resp. HDP) v kraji by se snížila o 3 590 331 Kč a ubylo by 8,2 stálých pracovních míst (viz Tab. 26).

Tab. 26 Odhad čistých přínosů festivalu a jeho návštěvníků pro ekonomiku Pardubického kraje

	Odhad dopadu na produkci v kraji	Odhad dopadu na HDP kraje	Odhad dopadu na zaměstnanost v kraji	Odhad dopadu na mzdové příjmy v kraji	Odhad dopadu na zisky firem v kraji
Čisté přínosy od nemístních návštěvníků	2 793 915 Kč	874 169 Kč	2,7	508 562 Kč	193 891 Kč
Čisté přínosy výdajů festivalu kryté externími příjmy	13 084 490 Kč	2 716 162 Kč	5,5	1 857 309 Kč	111 312 Kč
Čisté přínosy celkem	15 878 406 Kč	3 590 331 Kč	8,2	2 365 871 Kč	305 203 Kč

Daně zaplacené návštěvníky, festivalem i jeho dodavateli v Pardubickém kraji plynuly v naprosté většině do státního rozpočtu a následně budou přerozděleny na všechny obce a kraje České republiky podle koeficientů stanovených v Zákoně č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní.

7 Ekonomické dopady a přínosy pro Litomyšl

Festival Smetanova Litomyšl má samozřejmě také velký význam pro samotné město Litomyšl. Tato kapitola uvádí odhady přímých ekonomických dopadů výdajů festivalu a jeho návštěvníků na město. Jelikož multiplikátory pro výpočet nepřímých dopadů vychází z národních účtů ČSÚ a lze použít jen pro výpočty dopadů na celou českou ekonomiku, jsou v této kapitole uvedeny pouze dopady přímých dodavatelů.

Kapitola je opět rozdělena na dopady výdajů návštěvníků festivalu a dopady výdajů festivalu samotného. Pro zjednodušení v této kapitole předpokládáme, že část přímých dodavatelů zboží a služeb pro festival a návštěvníky jsou z Litomyšle a všichni nepřímí (návazní) dodavatelé a subdodavatelé sídlí mimo Litomyšl, tzn. nezahrnujeme je do výpočtů dopadů na město.

7.1 Dopady výdajů návštěvníků na ekonomiku Litomyšle

Díky festivalu přijelo v roce 2011 do Litomyšle 3 421 návštěvníků z jiných míst Pardubického kraje, 3 300 návštěvníků z jiných krajů ČR a dalších 154 ze zahraničí. Řada z nich přicestovala jen kvůli festivalu a zůstala zde více dní. Dohromady **všichni návštěvníci festivalu utratili v Litomyšli na vedlejší výdaje** (za ubytování, stravování, nákupy, místní dopravu apod., mimo vstupenek a programů festivalu) **cca 3 723 475 Kč bez DPH**, z toho nemístní **návštěvníci cca 3 374 667 Kč bez DPH** jen díky festivalu. O stejnou sumu se zvýšil obrát (produkce) místních podniků a ekonomických subjektů v Litomyšli.

Dopad na produkci podniků v Litomyšli je jen mírně nižší než přímý dopad na produkci celé české ekonomiky, což je dáno tím, že naprostou většinu výdajů, které utratili návštěvníci v ČR jen díky festivalu, utratili právě v Litomyšli. Naopak přímé čisté přínosy festivalu pro Litomyšl jsou vyšší než přímé přínosy pro ČR, jelikož do přínosů pro Litomyšl zahrnujeme kromě útrat zahraničních návštěvníků ve městě navíc také výdaje návštěvníků z jiných krajů ČR a z jiných míst Pardubického kraje, které rovněž představují příliv kapitálu do města. Podobně se liší i dopady na ostatní ukazatele ekonomiky ČR a Litomyšle.

Z vyšších tržeb firem došlo ke zvýšení hrubé přidané hodnoty (resp. HDP) o 1 218 658 Kč, zbylá část plynula na pokrytí nákladů (mezispotřebu vstupů). Hotely, restaurace a další podniky musely kvůli poptávce ze strany návštěvníků festivalu zaměstnat několik nových pracovníků, což v přepočtu na plné celoroční úvazky znamenalo **vytvoření 3,7 pracovních míst**. Zaměstnanci dostali **na mzdách a dalších platbách od zaměstnavatelů 676 558 Kč**, z toho 620 960 Kč díky útratám nemístních turistů, kteří by bez festivalu do Litomyšle nepřijeli. Hotely, restaurace, obchody a další podniky v Litomyšli, kde návštěvníci festivalu utratili své peníze, zvýšily zisk o zhruba 307 070 Kč.

Tab. 27 Odhad přímých dopadů výdajů návštěvníků Smetanovy Litomyšle na ekonomiku Litomyšle

	Odhad dopadu na produkci (Kč)	Odhad dopadu na HDP (Kč)	Odhad dopadu na zaměstnanost (prac. míst)	Odhad dopadu na mzdy (Kč)	Odhad dopadu na zisky firem (Kč)
Dopady všech návštěvníků	3 723 475 Kč	1 218 658 Kč	3,7	676 558 Kč	307 070 Kč
Z toho dopady nemístních návštěvníků (čisté přínosy)	3 374 667 Kč	1 106 600 Kč	3,3	620 960 Kč	257 763 Kč

7.2 Dopady výdajů festivalu na ekonomiku Litomyšle

Z výdajů pořadající organizace plynula také velká část místním dodavatelům. Z celkových výdajů bylo zaplaceno místním subjektům sídlícím v Litomyšli 3 293 064 Kč. O tuto částku se zvýšila **produkce místních podniků. Společně s obratem festivalu se zvýšila celková produkce v Litomyšli minimálně o 27 592 965 Kč a hrubá přidaná hodnota o 5 638 807 Kč.** V litomyšlských podnicích bylo díky tomu **zaměstnáno 12 pracovníků** na plný celoroční úvazek a mzdové příjmy zaměstnanců se zvýšily o 4 088 355 Kč. Zisky místních firem a podnikatelů, které přímo dodávaly festivalu své služby a zboží, se zvýšily jen o 160 282 Kč. Přehled dopadů festivalových výdajů uvádí tabulka Tab. 28.

Tab. 28 Odhad dopadů výdajů festivalu na ekonomiku Litomyšle

	Odhad dopadu na produkci	Odhad dopadu na HDP	Odhad dopadu na zaměstnanost	Odhad dopadu na mzdové příjmy	Odhad dopadu na zisk firem
Dopady přímých dodavatelů festivalu	3 293 064 Kč	794 860 Kč	1,0	287 713 Kč	160 282 Kč
Dopady festivalu samotného	24 299 901 Kč	4 843 947 Kč	11,0	3 800 642 Kč	x
Dopady festivalu a jeho dodavatelů	27 592 965 Kč	5 638 807 Kč	12,0	4 088 355 Kč	160 282 Kč

7.3 Celkové dopady festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Litomyšle

Festival do Litomyšle přilákal několik tisíc návštěvníků z různých koutů České republiky i celého světa. Díky jejich výdajům za hotelové, stravovací a další služby i nákupy v Litomyšli, a také díky výdajům samotného festivalu, které plynuly místním podnikům, se zvýšila **produkce místních firem o 31 316 440 Kč, místní HDP se zvýšilo o 6 857 465 Kč a bylo vytvořeno 15,7 pracovních míst**. Zaměstnancům byly vyplaceny mzdy a další odměny ve výši 4 764 913 Kč a zisky místních firem stouply o minimálně o 467 352 Kč. V těchto výsledcích nejsou zahrnuty nepřímé (multiplikační) dopady návazných dodavatelů ekonomického řetězce, neboť nevíme, kteří dodavatelé sídlí v Litomyšli a kteří ne.

Tab. 29 Odhad celkových dopadů festivalu a jeho návštěvníků na ekonomiku Litomyšle

	Odhad dopadu na produkci	Odhad dopadu na HDP	Odhad dopadu na zaměstnanost	Odhad dopadu na mzdové příjmy	Odhad dopadu na zisky firem
Dopady všech návštěvníků	3 723 475 Kč	1 218 658 Kč	3,7	676 558 Kč	307 070 Kč
Dopady přímých dodavatelů festivalu	3 293 064 Kč	794 860 Kč	1,0	287 713 Kč	160 282 Kč
Dopady festivalu samotného	24 299 901 Kč	4 843 947 Kč	11,0	3 800 642 Kč	x
Celkem	31 316 440 Kč	6 857 465 Kč	15,7	4 764 913 Kč	467 352 Kč

Velká část výdajů místních návštěvníků, stejně jako většina výdajů z rozpočtu festivalu, která byla krytá dotacemi a příspěvky místních samospráv a sponzorů, by pravděpodobně zůstala v kraji i bez pořádání festivalu Smetanova Litomyšl. Festival však přilákal také nové příjmy do Litomyšle, a to jak od nemístních návštěvníků, kteří přicestovali do města a utratili zde své peníze, tak od soukromých firem a veřejnoprávních institucí, které přispěly do rozpočtu festivalu částkou 13 615 790 Kč. Můžeme konstatovat, že bez festivalu Smetanova Litomyšl by byl obrat místních firem a subjektů o 23 592 021 Kč nižší, hrubá přidaná hodnota (resp. HDP) ve městě by se snížila o 5 238 151 Kč a ubylo by 12,1 stálých pracovních míst (viz Tab. 30).

Tab. 30 Odhad čistých přínosů festivalu a jeho návštěvníků pro ekonomiku Litomyše

	Odhad dopadu na produkci	Odhad dopadu na HDP	Odhad dopadu na zaměstnanost	Odhad dopadu na mzdové příjmy	Odhad dopadu na zisky firem
Čisté přínosy od nemístních návštěvníků	3 374 667 Kč	1 106 600 Kč	3,3	620 960 Kč	257 763 Kč
Čisté přínosy výdajů festivalu kryté externími příjmy	20 217 354 Kč	4 131 551 Kč	8,8	2 995 536 Kč	117 439 Kč
Čisté přínosy celkem	23 592 021 Kč	5 238 151 Kč	12,1	3 616 496 Kč	375 202 Kč

Daně zaplacené návštěvníky, festivalem i jeho dodavateli v Litomyšli plynuly v naprosté většině do státního rozpočtu a následně budou přerozděleny na všechny obce a kraje České republiky podle koeficientů stanovených v Zákoně č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní.

8 Sociální a další neekonomické přínosy festivalu

Ekonomické dopady jsou pouze jednou stránkou celkových dopadů festivalu, a důraz na ně vychází z požadavku na zhodnocení návratnosti investic a na ekonomický rozvoj společnosti. Festivaly ale mají i prokazatelné neekonomické (resp. sociální a kulturní) dopady, které s ekonomickými dopady nijak nesouvisí. Vliv kulturních událostí na společnost nelze ekonomicky ocenit. Festival přispívá k utváření obrazu a identity místa, jak navenek, tak i uvnitř dané komunity, a vede ke vzniku a zachování hodnot, které mají význam i pro ty, kteří se festivalu přímo neúčastní. Zatímco ekonomické přínosy jsou výraznější s vyšším procentem zahraničních nebo nemístních návštěvníků, sociální a neekonomické dopady festivalů mají vliv především na místní komunitu. Publikum festivalu Smetanova Litomyšl tvoří většinou návštěvníci Pardubického kraje. Právě místní obyvatelé získávají díky festivalu příležitost pravidelně sledovat vystoupení špičkových interpretů a světových hvězd, festival také zvyšuje kulturní a společenskou úroveň regionu, pomáhá osobnímu rozvoji návštěvníků, zvyšuje kultivovanost lidí v regionu. Místní lidé mohou být hrdí na své město a kraj a zvyšuje se také sounáležitost lidí s místem bydliště. Díky festivalu jdou také na koncert lidé, kteří by jinak vážnou hudbu neposlouchali.

Identita místa, sebeidentita a identita skupiny

I přesto, že je festival převážně navštěvován lidmi z regionu, jeho publicita region daleko přesahuje. S rozvojem globální turistiky a snah o vytváření turistických destinací se z festivalů staly důležité nástroje podpory cestovního ruchu a místa regionální soudržnosti a individuality (Richards a Wilson, 2004). Litomyšl se tak jako město zviditelňuje, což jí může pomoci v konkurenci jiných měst. Zviditelnění města může také přinést zájem investorů a jiných skupin. Tato vnější propagace způsobuje další, **neměřené ekonomické dopady**. Vnější identita místa je podstatnou součástí marketingu destinací a festival Smetanova Litomyšl k ní také přispívá. Festival má i vnitřní vlivy v místě konání, které spočívají například v potenciálu seznámit mladé lidi s vážnou hudbou a ve schopnosti utvářet vztah lidí k regionu či městu.

Obnova a rozvoj města

Tím, že se festival koná v rozmanitých a netradičních prostorech, pomáhá rozvíjet a využívat kulturní možnosti těchto prostorů. To je zvláště zesílené charakterem města Litomyšle. Koncerty festivalu jsou pořádány na několika místech. Centrem dění festivalu je každoročně nádherný areál Státního zámku Litomyšl, který byl v roce 1999 zapsán na seznam kulturního světového dědictví UNESCO. Hlavní koncerty jsou pořádány zejména na II. nádvoří zámku s unikátním výsuvným zastřešením, které je ideálním místem k pořádání koncertů díky svojí dokonalé akustice. Dále se pořady konají na dalších místech v Litomyšli a vybraných místech Pardubického kraje. Festival je také již několik let spjat s akcí Smetanova výtvarná Litomyšl, jejíž výstavy jsou pořádány jak v galerijních prostorách Litomyšle, tak v místech, které běžně nejsou jako galerie využívány. Díky tomu se návštěvníci festivalu mohou seznámit s mnoha zajímavými a úchvatnými zákoutími města Litomyšl.

Neužitné hodnoty

Některé hodnoty nemají přímý užitek (tzn. neužitné hodnoty), například záznamy koncertů, či samotná existence festivalu, který např. dává prostor mladým umělcům účastnit se soutěží a vystoupení a umožňuje přežití tradic do budoucna a udržení kvalitní hudební kultury. Z festivalu díky těmto hodnotám mají nepřímo prospěch i ti, kteří se jej neúčastní (existence value), i ti, kteří se jej zúčastní v budoucnu (option value). Lidé například mohou díky festivalu, přijít do kontaktu s hudbou, kterou by jinak nepoznali. To zpětně ovlivňuje jejich umělecký vkus. Snaha o programovou různorodost a zaměření na kvalitní program vede k podpoře kulturní rozmanitosti, která je také zásadním přínosem pro společnost. Lidé, kteří se Smetanovy Litomyšle neúčastní, mohou mít prospěch z netradiční kultury a dobrého jména, které Litomyšli tento prostor pro nové skladatele i umělce dává. Návštěvnost Smetanovy Litomyšle stále roste. Je proto pravděpodobné, že jej v budoucnu navštíví lidé, kteří jej dosud nenavštívili a mají tak již dnes nepřímý užitek z jeho pouhé existence.

Společenský, lidský a kulturní kapitál

Smetanova Litomyšl, podobně jako další významné tradiční festivaly, pomáhá formovat kolektivní identitu místních i nemístních milovníků kultury, je prostorem pro vyjádření společenských hodnot, utváření společenských vazeb a udržování tradic. Tím přispívá k vytváření tzv. společenského kapitálu, který je „sociálním lepidlem společnosti“ (Derret, 2003). Na společenské akci tohoto formátu vzniká navíc prostor k získávání nových schopností a znalostí. Díky tomu Smetanova Litomyšl pomáhá budovat tzv. lidský kapitál, neboť participace na kultuře je významným faktorem vzdělání a produktivity pracovní síly. Vytvářením kvalifikované a kreativní pracovní síly se kultura významně podílí na rozvoji mnoha ekonomických odvětví. Produktivita práce v kreativních oborech je nesmírně vysoká. Tzv. kulturní průmysly (v širším pojetí kreativní) jsou nejen jedním z primárních zdrojů inovací pro jiné oblasti a důležitým tahounem ekonomiky jako celku, ale i jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví ve vyspělých ekonomikách.

Ze sociálního hlediska lze na kulturu nahlížet jako na kategorii „kulturního kapitálu“ (Bourdieu, 1986). Smetanova Litomyšl se podílí na tom, že dnes nachází cestu do Litomyšle stále více mimořádných umělců. Dále je festival hudební vizitkou Litomyšle, ale i celého Pardubického kraje a navazuje tak na bohaté hudební a umělecké tradice města. Smetanova Litomyšl je v tomto přínosem k celkovému kulturnímu kapitálu společnosti. Jako festival vysoké kultury má šanci vést k posílení společenských institucí a k celkové vyšší úrovni společnosti. Spojením všech neekonomických dopadů vzniká nevyjádřitelný přínos, který je studiemí ekonomického dopadu těžko zachytitelný, ale ze kterého má každý prospěch.

9 Závěr

Smetanova Litomyšl patří k nejprestižnějším hudebním festivalům v České republice. Celkem bylo během letošního ročníku vydáno přes 23 tisíc vstupenek. Věhlas a kvalita programu festivalu láká každý rok mnoho diváků z různých krajů České republiky i ze zahraničí. Mnoho z nich přijelo plánovaně za cílem zúčastnit se festivalu, pro některé byl festival jedním z více důvodů navštívit Litomyšl a Českou republiku. Většinou zde nemístní návštěvníci strávili mnoho dní a jejich výdaje za pobyt byly mnohem vyšší než výdaje místních návštěvníků. Návštěvníci ze zahraničí zatím tvoří pouze malou část v návštěvnosti festivalu, ačkoliv ten jim má opravdu co nabídnout a má velký potenciál přilákat cizinců více.

Ke stanovení ekonomických dopadů výdajů festivalu a jeho návštěvníků na českou, případně regionální ekonomiku, byla využita data z dotazníkového šetření, které probíhalo před koncerty Smetanovy Litomyšle. Získaná data byla podrobena meziodvětvové (input-output) analýze založené na statistikách národních účtů Českého statistického úřadu. V jednotlivých kapitolách dokumentu jsou vypočteny zvláště dopady výdajů návštěvníků festivalu (zvláště jsou vyzdvihnuty dopady zahraničních turistů – čisté přínosy, které představují pro ekonomiku nové příjmy) a zvláště dopady výdajů pořadatele festivalu.

Díky výdajům návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl 2011 došlo ke zvýšení obratu (produkce v české ekonomice) celkem o 8,8 mil. Kč, společně s výdaji pořadatelské organizace samotné **se zvýšila produkce ekonomických subjektů v ČR o 65,4 mil. Kč. Z toho 18,9 mil. Kč připadlo na celkové zvýšení hrubé přidané hodnoty, resp. HDP české ekonomiky.** Díky festivalu bylo v celé České republice vytvořeno či zachováno **28,8 stálých pracovních míst** a celkové **mzdy a pojištění zaměstnanců dosahovaly 9,2 mil. Kč.** Zisky všech podniků, které profitovaly z výdajů festivalu i jeho návštěvníků, dosáhly 3,3 mil. Kč. Díky festivalu bylo odvedeno **do veřejných rozpočtů celkem 7,3 mil. Kč na daních a pojištění.**

Jelikož velká část všech výdajů návštěvníků i festivalu samotného směřovala do litomyšlských podniků, měl festival Smetanova Litomyšl velký význam pro samotné město. Tomu přinesl **zvýšení produkce místních podniků minimálně o 31,3 milionů Kč, HDP o 6,9 milionů Kč a vytvořil minimálně 15,7 stálých pracovních míst.** Jedná se však o velice konzervativní odhady a lze předpokládat, že v Litomyšli zůstalo ještě více prostředků, které značně zvýšily ekonomickou aktivitu.

Smetanova Litomyšl má také neekonomické a těžko měřitelné přínosy pro Litomyšl, ale i celou Českou republiku, které tkví zejména v jeho společenském a sociálním významu. Nejenže zvyšuje zájem lidí o vážnou hudbu, ale zároveň má velké zásluhy na jejím zpřístupnění širokému publiku. Každý rok navštíví festival mnoho zahraničních účinkujících, které mají diváci možnost vidět pouze v rámci programu festivalu. Celá akce vytváří v místních lidech pocit hrdosti na své město, pomáhá zviditelnit řadu kulturních památek a v neposlední řadě své návštěvníky vzdělává a rozvíjí jejich kreativitu. Smetanova Litomyšl se tak stává neopomenutelnou součástí kulturního života v Litomyšli. Tím, že řadu let velmi úspěšně láká do Litomyšle (resp. České republiky) umělce i diváky z jiných krajů ČR i ze zahraničí, **napomáhá propagaci města i země jako kulturní turistické destinace** a podílí se výrazně na jejím rozvoji ekonomickém a společenském.

Prameny

- Australian Government. 2001. Multipliers for Culture-Related Industries. Australian Government – Department of Communication, IT and the Arts, 2001.
- Bourdieu, P. The Forms of Capital, 1986, Wiley, John & Sons
- ČSÚ. Webové stránky: <www.czso.cz>
- Derrett, R. Making Sense of How Festivals Demonstrate a Community's Sense of Place, 2003, Event Management, Volume 8, Number 1, 2003 , Str. 49-58
- Eurostat. 2002. The ESA 95 Input-Output Manual: Compilation and Analysis. Eurostat, 2002.
- Get, D. Event tourism: Definition, evolution, and research, časopis Tourism Management č 29, 2008
- Government of Canada, Department of Canadian Heritage. 2008. Economic Impact Model for Arts and Heritage. <<http://dev.rcip-chin.gc.ca/mieap-eimah/>>
- Hall, S. a Gray, P. Questions of Cultural Identity, Sage, 1996
- Heilbrun, J., Gray, C. M. 2001. The Economics of Art and Culture. 2nd ed. New York : Cambridge University Press, 2001. ISBN 978-0-521-63712-1
- KEA. 2006. Economics of Culture in Europe. KEA (European Affairs), prepared for European Commission, 2006.
- Leontief, W. 1951. Input-Output Economics. Scientific American, 1951, č. 4, s. 15–21.
- McLennan, W. 1995. Information Paper: Australian National Accounts: Introduction to Input-Output Multipliers. Australian Bureau of Statistics, Catalogue No. 5246.0.
- Meethan, K, Place, Image and power: Brighton as a resort. 1996
- Miller, R., Blair, P. 1985. Input-output Analysis: Foundations and Extensions. Prentice-Hall, New Jersey 1985. ISBN 0-13-466715-8 01.
- Miller, R. E. 1998. Regional and Interregional Input-output Analysis. In: Methods of Interregional and Regional Analysis, editoři Walter Isard, Iwan J. Azis, Matthew P. Drennan, Ronald E. Miller, Sidney Saltzman a Erik Thorbecke. Ashgate Publishing Company: Vermont, USA.
- Myerscough, J. 1988. The economic importance of the arts in Britain. Policy Studies Institute, London, 1988.
- Picard, D. a Robinson M. Festivals, Tourism and Social Change: Remaking Worlds, Channel View, 2006, Str. 84 – 98
- Raabová, T. 2007a. Kulturo, multiplikuj. A2 kulturní týdeník, 2007, roč. III, č. 40, s. 19. ISSN 1801-4542.
- Raabová, T. 2010. Ekonomické a sociální dopady kulturního cestovního ruchu v ČR. Disertační práce. FMV VŠE, 2010.
- Raabová, T. 2010. Multiplikační efekty kulturních odvětví v ČR. Institut umění – Divadelní ústav, 2010.

- Rasmussen, P. N. 1956. *Studies in Intersectoral Relations*. Amsterdam, 1956.
- Rojíček, M. 2006. *Strukturální analýza české ekonomiky*. Working Paper CES VŠEM, 2006, č. 1. ISSN 1801-2728.
- Rojíček, M. 2007. *Klíčová odvětví v české ekonomice z pohledu input-output analýzy*. In: *Statistika*, 2007, č. 2, s. 133-145. ISSN 0322-788x. Praha: ČSÚ.
- Rojíček, M. 2007-2009. *Osobní konzultace s vrchním ředitelem Sekce makroekonomických statistik ČSÚ*.
- Rojíček, M., Vavrla, L. 2005. *Využití input-output tabulek v ekonomické analýze*. Pracovní sešity CES VŠEM, 2005, č. 12. ISSN 1801-5956.
- Rojíček, M., Vavrla, L. 2006. *Sestavování symetrických input-output tabulek a jejich aplikace*. In: *Statistika*, 2006, č. 1, s. 28-43. ISSN 0322-788x. Praha : ČSÚ.
- Selwyn T, *The Tourist Image: Myths and Myth Making in Tourism*, Str. 179-195.
- Smetanova Litomyšl - webové stránky festivalu. Dostupné z: www.festival.smetanovalitomysl.cz
- Statistics Canada. 2005. *The Canadian and Inter-Provincial Input-Output Models: The Mathematical Framework*. Ottawa : Industry Accounts Division, Statistics Canada.
- Stynes, Daniel J. 1997. *Economic impacts of tourism*. Illinois Bureau of Tourism, Department of Commerce and Community Affairs.
- Throsby, David; Withers, Glen. 1993. *The Economics of the Performing Arts*. 2nd ed. Hampshire, England : Gregg Revivals, 1993.
- Throsby, D. *Economics and Culture*, Cambridge, Cambridge Publishing, 2003
- Tichá, T. 2006. *Cestovní ruch a kultura, hlavní konkurenční výhody České republiky*. Diplomová práce. FMV VŠE, 2006.
- Tichá, T. 2007. *I umění může vydělávat*. A2 kulturní týdeník, 2007, roč. III, č. 12, s. 21. ISSN 1801-4542.
- United Nations. 1999. *Studies in Methods, Handbook of National Accounting: Handbook of Input-Output Table Compilation and Analysis*. Series F, No. 74. United Nations, New York 1999.
- Whiting, P. 1999. *Socio-Economic Benefits Framework Applied to the Cultural Sector*. Discussion Paper. Prepared for: National Arts Centre, National Capital Commission and Department of Canadian Heritage. Amherst Island, Ontario: The Outspan Group, March 1999.
- Whiting, Peter. 2004. *Economic Impact Model for Arts and Heritage: Instruction Manual*. Prepared for The Department of Canadian Heritage and The Canadian Tourism Commission.
- Wiesand, A. 2005. *The „Creative Sector“ – An Engine For Diversity, Growth and Jobs in Europe*. European Cultural Foundation, 2005.
- WTO. 2005. *City Tourism & Culture - The European Experience*. World Tourism Organization and European Travel Commission. Madrid: WTO, 2005. ISBN 92-844-0779-6

Přílohy

- Příloha 1 – Metodika výpočtu ekonomických dopadů
- Příloha 2 – Posudek metodiky od Českého statistického úřadu
- Příloha 3 – Ukázka dotazníků
- Příloha 4 – Statistický rozbor vzorku návštěvníků festivalu Smetanova Litomyšl 2011
- Příloha 5 – Pohled koordinátora Economic impacT na festival Smetanova Litomyšl 2011
- Příloha 6 – Fotografie z průzkumu